

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ

Қ.И. Сәтбаев атындағы Қазақ ұлттық зерттеу техникалық университеті

Э.А. Түркебаев атындағы жобаларды басқару институты

Бизнес және менеджмент кафедрасы

Даулетхан Индира Бауржанқызы
Жолжан Әсия Мұратқызы
Ибрайымова Ғалия Ерболатқызы

ДИПЛОМДЫҚ ЖОБА

«ҚЕХС – на сәйкес қаржылық есептілікті талдау»

5B050800 - Есеп және аудит мамандығы

Алматы 2019

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ

Қ.И. Сәтбаев атындағы Қазақ ұлттық зерттеу техникалық университеті

Э.А. Түркебаев атындағы жобаларды басқару институты

«Бизнес және менеджмент» кафедрасы

ҚОРҒАУҒА ЖІБЕРІЛДІ
«Бизнес және менеджмент»
Кафедра меңгерушісі
PhD докторы, профессор
С.Н. Досова
«07» 04 2019 ж.

Дипломдық жобаға

ТҮСІНДІРМЕ ЖАЗБА

Тақырыбы: «ҚЕХС – на сәйкес қаржылық есептілікті талдау»

Мамандығы: 5В050800 – Есеп және аудит

Орындағандар: Даулетхан Индира Бауржанқызы
Жолжан Әсия Мұратқызы
Ибрайымова Ғалия Ерболатқызы

Пікір беруші
Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ
«Есеп және аудит» кафедрасының
доценті

Ж. Оралбаева Оралбаева Ж.З.
«25» 04 2019 ж.

Ғылыми жетекші
Қ.И. Сәтбаев атындағы ҚазҰТЗУ
«Бизнес және менеджмент»
кафедрасының проф. ассистенті, э.ғ.к

Г.Т. Андыбаева Андыбаева Г.Т.
«22» 04 2019 ж.

Алматы 2019

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ

Қ.И. Сәтбаев атындағы Қазақ ұлттық зерттеу техникалық университеті

Э.А. Түркебаев атындағы жобаларды басқару институты

«Бизнес және менеджмент» кафедрасы

5B050800 – Есеп және аудит

БЕКІТЕМІН

«Бизнес және менеджмент»

Кафедра меңгерушісі

PhD докторы, профессор

С.Н. Досова

«08» _____ 2019 ж.

**Дипломдық жобаны орындауға арналған
ТАПСЫРМА**

Білім алушылар: Даулетхан Индира Бауржанқызы, Жолжан Әсия Мұратқызы, Ибраһимовна Ғалия Ерболатқызы

Тақырыбы: «ҚЕХС – на сәйкес қаржылық есептілікті талдау»

Университет ректорының «25».09.2018ж. № 1064-б бұйрығымен бекітілген.

Аяқталған жұмыстың тапсыру мерзімі «25» сәуір 2019ж.

Диплом жұмысына бастапқы берілістері Есеп – түсініктеме жазбаның талқылауға берілген сұрақтарының тізімі мен қысқаша дипломдық жобаның мазмұны.

Диплом жұмыста қарастырылатын мәселелер тізімі

1) ХҚЕС-на сәйкес қаржылық есептілікті талдаудың теориялық аспектілері;

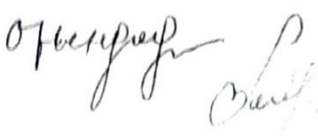
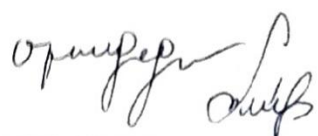

2) ХҚЕС-на сәйкес қаржылық есептілікті талдаудың әдістемесі;

3) ХҚЕС-на сәйкес «Райымбек Групп» АҚ-ы мен «СК Рахат» ЖШС-нің қаржылық есептіліктерін талдау;

Сызбалық материалдардың тізімі (міндетті сызбалар дәл көрсетілуі тиіс)
20 кесте, 2 сызба, жұмыс презентациясының слайды 20.

Ұсынылған негізгі әдебиет барлығы 32 атау

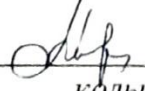
**Диплом жобасын дайындау
КЕСТЕСІ**

Бөлімдер атауы, қарастырылатын сұрақтар	Жетекшіге тапсыратын уақыт мезгілі	Ұсыныстар
1.Хқес-на сәйкес қаржылық есептілікті талдаудың теориялық аспектілері	13.02.19	
2.Хқес-на сәйкес қаржылық есептілікті талдаудың әдістемесі	11.03.19	
3.Хқес-на сәйкес "гайумбек group" ақ-ы мен "ск рахат" жшс-нің қаржылық есептіліктерін талдау	08.04.19	

Жоба бөлімдеріне сәйкес аяқталған диплом жобаға кеңесшілер мен норматексерушінің ҚОЛТАҢБАЛАРЫ

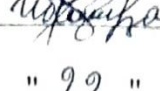
Бөлімдер атауы	Кеңесшілер, И.О.Ф. (ғылыми дәрежесі)	Қол қойған күні	Қолы
Экономикалық бөлім	қарастырылмаған		
Еңбек қоғау	қарастырылмаған		
Норма тексеру үшін	Аманжолқызы А.С.	26.04.19	

Жетекші

қолы

Андыбаева Г.Т.

Тапсырманы орындауға алды студент

Даулетхан И.Б.

Жолжан Ә.М.

Ибраһымова Ғ.Е.

" 22 " 04 2019 г.

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Қ.И.Сәтбаев атындағы қазақ ұлттық техникалық зерттеу университеті

5B050800 – Есеп және аудит студенттері Дәулетхан Индира, Жолжан Әсия,
Ибраһымова Ғалияның «ҚЕХС – на сәйкес қаржылық есептілікті талдау»
тақырыбына жазылған дипломдық жобасына

ҒЫЛЫМИ ЖЕТЕКШІНІҢ ПІКІРІ

Нарықтық қатынастар жағдайында ауқымды сипатқа ие болып отырған компаниялардың қаржылық есептілігін жасаудың қажеттілігі мен оның маңыздылығы барлық экономикалық субъектілерінің басты мәселесі болып табылатынына күмән жоқ.

Қаржылық есептілікті ҚЕХС-на сай етіп талдау, экономикалық субъектілердің қаржылық қызметі туралы уақытылы, дұрыс және сапалы есеп ақпараттарын құру көптеген компаниялар үшін негізгі элемент болып табылады және бұндай ақпарат әрбір кәсіпорынның тиімлі қызмет көрсетуіне мүмкіндік береді. Сол себепті қарастырылып отырған дипломдық жобаның тақырыбы өзекті.

Жобада «СК Рахат» ЖШС-і мен «Райымбек Групп» АҚ-ның қаржылық есептіліктеріне терең талдау жасалған. Ұйымдардың активтері, пассивтері құрамы мен құрылымы динамикасын, қаржылық тұрақтылығын, баланс өтімділігі мен төлем қабілеттілігін бағалау және талдау жасалды.

Дипломдық жоба алдына қойылған мақсат, міндеттерін толығымен ашқан. Логикалық жалғасымы бар, аяқталған жұмыс деп айтуға болады. Айтарлықтай ескертулер жоқ.

Тақырыптың өзектілігін, жобаның мазмұны мен рәсімделуін, дипломанттың жұмысқа деген қарым-қатынасын ескере отырып, «ҚЕХС-на сәйкес қаржылық есептілікті талдау» тақырыбына жазылған дипломдық жобаны «өте жақсы» (95%) деген бағаға бағалап, Мемлекеттік аттестациялық комиссия алдында қорғауға жіберуге болады деп сенім білдіремін.

Пікір беруші

Қ.И. Сәтбаев атындағы ҚазҰТЗУ

«Бизнес және менеджмент»

кафедрасының проф. ассистенті, э.ғ.к

 Андыбаева Г.Т

«22» 04 2019ж.

ҚазҰТЗУ 704-21 Ү. Пікір

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Қ.И.Сәтбаев атындағы қазақ ұлттық техникалық зерттеу университеті

5В050800 – Есеп және аудит студенттері Дәулетхан Индира, Жолжан Әсия, Ибраиымова Ғалияның «КЕХС – на сәйкес қаржылық есептілікті талдау» тақырыбына жазылған дипломдық жобасына

СЫН-ПІКІР

Әзірленген:

- а) графикалық бөлімі
- б) түсіндірме жазбасы

ЖҰМЫСҚА ЕСКЕРТУ ЖАСАУ

Дипломдық жоба қаржылық есептілікті КЕХС-на сай талдау мақсатында экономикалық субъектілердің қаржылық-шаруашылық қызметі туралы сапалы есеп ақпараттарын құруға бағытталған талдаудан тұрады.

Диплом жұмысының құрылымы қалыптастырылған. Ол кіріспеден, үш бөлімнен, қорытындыдан, пайдаланылған әдебиеттер тізімінен және қосымшалардан тұрады. Жоба сауатты рәсімделген, көптеген кестеленген материалдарды қолданған, ал бұл оның негізгі нәтижелерін ашып көрсетуге мүмкіндік береді.

Дипломанттар дипломдық жобаны жазу барысында кәсіпорындардың қаржылық есептілігін, есеп саясатын, құжаттарын қолданды. Дипломдық жоба алдына қойылған мақсат, міндеттерін толығымен ашқан, өзбетінше жүргізілген ғылыми жұмыс деп айтуға тұрады.

Кәсіпорындардың төлемқабілеттігіне, қаржылық жағдайына ерекше көңіл бөлген. Айтарлықтай ескертулер жоқ. Сондықтан бұл дипломдық жұмысты «өте жақсы» (95%) деген бағаға бағалап, қорғауға жіберуге болады деп сенім білдіремін.

Пікір беруші

Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ
«Есеп және аудит» кафедрасының
доценті

Оралбаева Ж.З.
2019 ж.

ҚазҰУ 59/04.22 Ү. Сын-пікір

Университет: Satbayev University
 Название: ХҚЕС-ға сәйкес қаржылық өсетілікті тағдау.docx
 Автор: Ибраһимов А. Г., Жолжан А., Даулетқан И.
 Координатор: Гүлмира Мұхансала
 Дата отчета: 2019-05-06 07:28:24
 Коэффициент подобия № 1: 13,2%
 Коэффициент подобия № 2: 4,6%
 Длина фразы для коэффициента подобия № 2: 25
 Количество слов: 10 255
 Число знаков: 84 196
 Адреса пропущенные при проверке:
 Количество завершений проверок: 57

! К вашему сведению, некоторые слова в этом документе содержат буквы из других алфавитов. Возможно - это попытка скрыть позаимствованный текст. Документ был проверен путем замещения этих букв латинским эквивалентом. Пожалуйста, уделите особое внимание этим частям отчета. Они выделены соответственно. Количество выделенных слов 15

Самые длинные фрагменты, определенные, как подобные

Название, имя автора или адрес гиперссылки (Название базы данных)	Автор	Количество одинаковых слов
1 URL_ https://rambler.com/compare/alcjeip/denja-krasosybi/		56
2 Документ из базы НЗУ 51d69acd-1658-44b8-ac7a-072cc0a80d1d.docx NARXOZ (NEU) (Information Technology Center)	па	54
3 Документ из базы НЗУ 51d69acd-1658-44b8-ac7a-072cc0a80d1d.docx NARXOZ (NEU) (Information Technology Center)	па	45
4 URL_ https://rambler.com/compare/alcjeip/denja-krasosybi/		40
5 URL_ https://stud.kz/referat/show/81708		33
6 URL_ https://stud.kz/referat/show/81708		32
7 Документ из базы НЗУ 51d69acd-1658-44b8-ac7a-072cc0a80d1d.docx NARXOZ (NEU) (Information Technology Center)	па	31
8 URL_ https://knowbase.allbest.ru/economy/2c0a55935a2ac69a43b88521306c27_2.html		28
9 URL_ https://stud.kz/referat/show/81708		25
10 URL_ https://knowbase.allbest.ru/economy/2c0a55935a2ac69a43b88521306c27_2.html		25

Документы, в которых найдено подобные фрагменты: из RefBooks

обнаружено каких-либо заимствований

Документы, содержащие подобные фрагменты: Из домашней базы данных

обнаружено каких-либо заимствований

Документы, содержащие подобные фрагменты: Из внешних баз данных

Документы, выделенные жирным шрифтом, содержат фрагменты потенциального плагиата, то есть превышающие лимит в длине коэффициента подобия № 2

Название (Название базы данных)	Автор	Количество одинаковых слов (количество фрагментов)
1 Документ из базы НЗУ 51d69acd-1658-44b8-ac7a-072cc0a80d1d.docx NARXOZ (NEU) (Information Technology Center)	па	280 (116)
2 Документ из базы НЗУ 551684f7-1efc-4229-baaf-3b4f5c0a80d1d.docx NARXOZ (NEU) (Information Technology Center)	па	41 (10)
3 ҚАРЖЫЛЫҚ ЖӨНЕ САЛЫҚ ЕССЕБІ ЖАЛДАНДЫ МЕН ОЛАРҒЫ ДАМУАТҒА ЖӨЛДӘРНІ NARXOZ (NEU) (Кафедра бухгалтерский учет, аудит и оценки)	Ибраһимов А. Г.	30 (4)
4 Документ из базы НЗУ 51d69acd-1658-44b8-ac7a-072cc0a80d1d.docx NARXOZ (NEU) (Information Technology Center)	па	30 (5)
5 Документ из базы НЗУ 51d69acd-1658-44b8-ac7a-072cc0a80d1d.docx NARXOZ (NEU) (Information Technology Center)	па	27 (13)
6 Қаржылық өсетілікті ұсыну M.Auezov South Kazakhstan State University (Высшая школа Управления и Бизнеса)	Боржайдар Нұрбану ӘФ 17-74.3	27 (13)

9	Документ из базы НЭУ 5210692-ec78-43d4-8335-0716c0a80d1d.docx NARXOZ (NEU) (Information Technology Center)	па	21 (3)
10	Несцену-нерметкі ыдерісті теңгі ретінде.docx M. Auezov School Kazakhstani State University (Высшая школа Управления и Бизнеса)	Ералы З. ӘФ-15-5а3	21 (2)
11	Документ из базы НЭУ 5289f5b-5f84-4568-837c-0716c0a80d1d.docx NARXOZ (NEU) (Information Technology Center)	па	18 (3)
12	Документ из базы НЭУ 5515ee6-57bb-4eeb-b283-3b43c0a80d1d.docx NARXOZ (NEU) (Information Technology Center)	па	16 (1)
13	Коммерциялық уйымның ақша айналымы қалыптастыру және бағалау NARXOZ (NEU) (Кадрлар Филыялы)	Жадыбеков Ә.Ж., Қуанышбаев М.Б., Ж.А. Утенова	15 (3)
14	Документ из базы НЭУ 51dcd16-1c04-48c7-a134-391cc0a80d1d.pdf NARXOZ (NEU) (Information Technology Center)	па	12 (2)
15	Документ из базы НЭУ 51d6ac52-ca84-43d9-bb2f-071ec0a80d1d.docx NARXOZ (NEU) (Information Technology Center)	па	10 (1)
16	Документ из базы НЭУ 51dd0b7d-302c-49b5-bb71-3918c0a80d1d.docx NARXOZ (NEU) (Information Technology Center)	па	5 (1)

Документы, содержащие подобные фрагменты: Из интернета

Документы, выделенные жирным шрифтом, содержат фрагменты потенциального плагиата, то есть превышающие лимит в длине коэффициента подобия № 2

Источники гиперссылки	Количество одинаковых слов (количество фрагментов)
1 URL_ https://atvd.kz/referal/show/81708	329 (18)
2 URL_ https://knowledge.allbest.ru/economy/2c0a55615a2ac68a4c43b88521306c27_2.html	146 (9)
3 URL_ https://talimbek.com/career/stories/denis-krasovskij/	136 (4)
4 URL_ http://in.kobincobor.ru/24120	35 (3)
5 URL_ https://www.kew.kz/biznes/uz/teknologiy/zagran/now-eg-bb-hecky.html	14 (2)
6 URL_ http://aollet.zan.kz/kaz/docs/P1400001121/compare	10 (1)
7 URL_ https://www.bocportal.com/%D0%91%D0%B8%D0%BE%D0%BE%D0%BC%D0%B4%D1%8D%D2%BE-%D0%B9%D2%B1%D0%BC%D1%8B%D1%9E1/2388-%D0%9A%D0%99%D1%81%D1%96%D0%BF%D1%9D	5 (1)

Copyright © Plagiat.pl 2002-2019

Протокол анализа Отчета подобия

заведующего кафедрой / начальника структурного подразделения

Заведующий кафедрой / начальник структурного подразделения заявляет, что ознакомился(-ась) с Полным отчетом подобия, который был сгенерирован Системой выявления и предотвращения плагиата в отношении работы:

Автор: Ибраймова Г., Жолжан А., Даулетхан И.

Название: ХКЕС-га сэйкес қаржылық есептілікті талдау.docx

Координатор: Гульмира Муханова

Коэффициент подобия 1:13,2

Коэффициент подобия 2:4,6

Тревога:16

После анализа отчета подобия заведующий кафедрой / начальник структурного подразделения констатирует следующее:

- обнаруженные в работе заимствования являются добросовестными и не обладают признаками плагиата. В связи с чем, работа признается самостоятельной и допускается к защите;
- обнаруженные в работе заимствования не обладают признаками плагиата, но их чрезмерное количество вызывает сомнения в отношении ценности работы по существу и отсутствием самостоятельности ее автора. В связи с чем, работа должна быть вновь отредактирована с целью ограничения заимствований;
- обнаруженные в работе заимствования являются недобросовестными и обладают признаками плагиата, или в ней содержатся преднамеренные искажения текста, указывающие на попытки сокрытия недобросовестных заимствований. В связи с чем, работа не допускается к защите.

Обоснование:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....*08.01.2019*.....

Дата

.....*08*.....

Подпись заведующего кафедрой /

начальника структурного подразделения

Окончательное решение в отношении допуска к защите, включая обоснование:

..... К защите допускается.....
.....
.....
.....

..... 08.01.2019.....

..... [Signature].....

Дата

Подпись заведующего кафедрой /

начальника структурного подразделения

АҢДАТПА

Бұл дипломдық жобада «СК Рахат» ЖШС-і мен «Райымбек Групп» АҚ-ы мысалында қаржылық есептілікті ҚХЕС-на сәйкес талдау жүргізудің әдістемелері қарастырылады.

Жобаның кіріспе бөлімі тақырыпта қарастырылған өзекті мәселелер, міндеттері мен мақсаты, қаржылық қызмет жағдайын талдаудың ерекшеліктері, ақпараттық базалары мен ұйымның жағдайын көрсетеді.

Бірінші бөлімде ҚХЕС-на сәйкес қаржылық есептілікті талдаудың теориялық аспектілері, қаржылық есептіліктің сипаттамасы, құрамы мен құрастырылуы, әдістемесі және ақпараттық базасы қарастырылды.

Екінші бөлімде ҚХЕС-на сәйкес қаржылық есептілікті талдаудың әдістемесі, ұйымдардың ұйымдастырушылық-экономикалық сипаттамасы, қаржылық есептілікті талдаудың әдістері мен тәсілдері, компанияның қаржылық жағдайы мен табыстылығы ақша ағындарын талдау әдістемелері қарастырылды.

Үшінші бөлімде ҚХЕС-на сәйкес «СК Рахат» ЖШС-і мен «Райымбек Групп» АҚ-ның қаржылық есептіліктерін талдау, ұйымның активтері, пассивтері құрамы мен құрылымы динамикасын, қаржылық тұрақтылығын талдау, баланс өтімділігі мен төлем қабілеттілігін бағалау және талдау жолдары жүргізіл

АННОТАЦИЯ

В данном дипломном проекте рассматриваются методики проведения анализа финансовой отчетности в соответствии с МСФО на примере ТОО «СК Рахат» и АО «Райымбек Групп».

В введении проекта отражаются актуальные вопросы, задачи и цели, особенности анализа финансовой деятельности, информационной базы и состояния организации.

В первой части проекта рассматриваются теоретические аспекты финансовой отчетности в соответствии с МСФО, характеристика, состав и структура, методика и информационная база финансовой отчетности.

Во второй части рассматриваются методика анализа финансовой отчетности в соответствии с МСФО, организационно-экономическая характеристика организации, методы и способы анализа финансовой отчетности, интерпретация методик анализа финансового состояния и прибыльности компании.

В третьей части проведены анализ финансовой отчетности ТОО «СК Рахат» и АО «Райымбек Групп» в соответствии с МСФО, анализ динамики состава и структуры активов, пассивов организаций, финансовой устойчивости, а также пути оценки и анализа платежеспособности и ликвидности баланса.

ANNOTATION

In this diploma project the methods of analysis of financial statements in accordance with IFRS on the example of LLP «СК Рахат» and JSC «Райымбек Групп» are considered.

The introduction of the project reflects the current issues, tasks and goals, peculiarities of analysis of financial activities, the information base and condition of the organization.

The first part of the project deals with the theoretical aspects of financial statements in accordance with IFRS, characteristics, composition and structure, methods and information base of financial statements.

The second part includes methods of analysis of financial statements in accordance with IFRS, organizational and economic characteristics of the organizations, the techniques and methods of financial statements, interpretation of methods of analysis of financial condition and profitability of the company.

In the third part of the analysis of financial statements of LLP «СК Рахат» and JSC «Райымбек Групп» in accordance with IFRS, the analysis of composition and structure of assets, liabilities, organization, financial sustainability, and the evaluation and analysis of solvency and liquidity of the balance.

МАЗМҰНЫ

	Кіріспе	4
1	ХҚЕС-на сәйкес қаржылық есептілікті талдаудың теориялық аспектілері	7
1.1	Қаржылық есептілік сипаттамасы және құрамы	7
1.2	Қаржылық есептілікті құрастырудың жаңа әдістемелері	12
1.3	Қаржылық есептілік қаржылық талдаудың ақпараттық базасы ретінде	14
2	ХҚЕС-на сәйкес қаржылық есептілікті талдаудың әдістемесі	18
2.1	Ұйымның ұйымдастырушылық-экономикалық сипаттамасы	18
2.2	Компанияның қаржылық жағдайын талдау әдістемесі	22
3	ХҚЕС-на сәйкес «Райымбек Групп» АҚ-ы мен «СК Рахат» ЖШС-нің қаржылық есептілігін талдау	29
3.1	Ұйымның активтері, пассивтері құрамы мен құрылымы динамикасын талдау	29
3.2	Баланс өтімділігін және төлемқабілеттілікті талдау	31
3.3	Ұйымдардың табыстылығын, қаржылық тұрақтылығын талдау	35
3.4	Қаржылық жағдайды сауықтыру бойынша ұсыныстар	38
	Қорытынды	40
	Пайдаланылған әдебиеттер тізімі	42
	Қосымшалар	44

КІРІСПЕ

Қаржылық есептілік - бұл сыртқы және ішкі пайдаланушыларды кәсіпорынның қаржылық жағдайы туралы жалпыланған ақпаратпен қамтамасыз ету мақсатында есептік деректер негізінде жасалған есеп беру формаларының жиынтығы. Бұл пайдаланушыларға іскерлік шешімдер қабылдау үшін ыңғайлы және түсінікті.

Нарықтық қатынастар жағдайында ауқымды сипатқа ие болып отырған, компаниялардың қаржылық есептілігін жасаудың қажеттілігі мен оның маңыздылығы барлық экономикалық субъектілерінің басты мәселесі болып табылатынына күмән жоқ. Осы тұрғыдан алғанда, кез келген серіктестіктер мен басқа да ұйымдар өз қатарларының алды болуға күш салады. Мына бәсекелестік нарық заманында осы айтылған ойдың дұрыстығын аңғаруға болады. Себебі, қатаң бәсекелестік күресте табыс пен шығысты дұрыс саралап, ұйымның одан ары қызмет жасауын қамтамасыз ету болып табылады. Ал, бұл өз алдына ұйымның шығаратын өнімінің сапасы мен бағасына, өндірістің тиімділігіне келіп тоқталады. Сондай-ақ осыларды ескере отырып өндірісті одан әрі жетілдіру жолдарын қарастыру мен қаржылық есептілігін дайындауды анықтауға толық мүмкіндіктер береді.

Зерттеу тақырыбының өзектілігі. Экономикалық субъектілер арасындағы қатынастардың көпқырлылығы мен күрделілігі жағдайында экономикалық талдаудың басымдықтары мен рөлі өсе түсуде. Оның негізгі мазмұны ұйымның коммерциялық тұрақтылығы мен қаржылық қауіпсіздігі механизмін кешенді жүйелі түрде зерттеу болып табылады. Бухгалтерлік есеп, есеп беру жүйесі нарық заманындағы қатынастардың пайда болуына, үздіксіз жақсаруына, түрлі шаруашылық субъектілерінің талаптарына сәйкес келетін қаржылық ақпараттың жеткілікті жүйесін құру қажеттігімен байланысты. Қаржылық есеп - бұл ұйымның қызметі туралы, оның иелері үшін де, сыртқы пайдаланушылар үшін де маңызды ақпарат көзі. Шаруашылық субъектілерінің қаржылық есептілігінің көрсеткіштерін интерпретациялау әр түрлі түрдегі басқару шешімдерін қабылдау үшін қажет. Бұл ретте ҚЕХС-на сәйкес дайындалған қаржылық есептіліктің талдауы негізінен өзгеше және маңызды болып табылады.

Жобаның ғылыми жаңалығы ҚЕХС-на сәйкес дайындалған қаржылық есептілікті талдау әдісін теориялық түрде қорытудан және жетілдіруден тұрады.

Мәселенің ғылыми зерттелу дәрежесі. Қаржы тұрақтылығын бағалаудың теориялық және практикалық мәселелері әр түрлі әдіснамалардың авторлары болып табылатын көптеген ғалымдардың еңбектерінде маңызды орын алады. Коммерциялық ұйымдардың қаржылық тұрақтылығын талдаудың дамуына ең көп үлес қосқан ғалымдар көп. Солардың ішінде: А.Д. Шеремет және Р.С. Сайфулин, В.В. Ковалев, В.И. Подольский, Г.В. Савицкая, Л.Т. Гиляровская және А.А. Вехорева және т.б.

Дипломдық жобаның мақсаты мен міндеттері. Дипломдық жобаның мақсаты - қаржылық есептілікті зерттеу және оның негізгі көрсеткіштерін талдау.

Дипломдық жұмыста келесі міндеттер қойылған:

- компанияның қаржылық жағдайын бағалау үшін ақпараттық база ретінде компанияның қаржылық есептілігін қарастыру;

- компанияның қаржылық есептілігінің нысандары мен мазмұнын зерттеу;

- қаржылық есептілікті талдау.

Зерттеу объектісі ретінде отандық «Райымбек Групп» АҚ-ы мен «СК Рахат» ЖШС-нің қаржылық есептіліктері және олардың көрсеткіштеріне әсер етуші факторлар мен үдерістер алынды.

Дипломдық жобаның теориялық негізін шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындау мен талдау жүргізу әдістемесін дамыту саласындағы іргелі ережелер мен стандарттар құрайды. Дипломдық жобада қарастырылған есептілікті қаржылық талдау әдістемесі мен әдістемелік амалдар теориялық қағидалар мен әлемдік экономикалық ғылымдар мен тәжірибенің жинақталуы барысында қалыптасқан шешімдерге негізделеді.

Зерттеудің әдістемелік базасын қарастырылатын мәселені жалпы мағынада және жеке сұрақтарының өзара байланыстылығында, өзгеру бағыттарын зерттеуге мүмкіндік беретін тік және көлденең тәсілдер құрайды. Дипломдық жобада салыстырмалы, зерттелетін үдерістердің факторлық, графикалық үлгілеу әдістері қолданылды. Сонымен қатар экономикалық талдаудың кең тараған келесідей әдістері қолданылды: тізбектік, абсолютті айырмашылық, индекстер әдістері, қаржылық коэффициенттерді есептеу. Есептілік көрсеткіштерінің өзара байланысын анықтауға, оларды шоғырландырылған есептілікте ашып көрсетуге мүмкіндік беретін әдістері мазмұндалды.

Дипломдық жобаның *ақпараттық базасына* Қазақстанның заңнамалық және нормативтік актілер, халықаралық қаржылық есептіліктің стандарттары, Қаржы министрлігінің ресми материалдары, Қазақстанда шоғырландырылған құрылымды ұйымдардың қаржылық есептілігі кіреді. Жұмысты орындау барысында отандық және шетелдік ғалымдардың еңбектері, кезеңдік шығарылымдар мен ғаламтор желісіндегі ғылыми-тәжірибелік басылымдар пайдаланылды.

Зерттеудің практикалық маңыздылығы ұйымның тиімділігін анықтайтын негізгі санат ретінде ҚЕХС-ды қолдану мүмкіндігі болып табылады. Шешім қабылдауды оңтайландыру үшін ұлттық стандарттарды өзгерту әдістемесін жетілдіру бойынша нақты ұсыныстар жасалды. Теориялық қорытындылар мен ұсыныстар ҚЕХС-дың әдіснамалық негіздерін одан әрі дамытуға, болашақтағы дамудың өлшемдерін анықтауға, стратегиялық дамудың шектеулері мен артықшылықтарын айқындауға нақты үлес қосуы мүмкін.

Дипломдық жоба кіріспеден, үш тараудан, қорытындыдан және қолданылған әдебиеттер тізімінен тұрады.

Бірінші бөлімде «ХҚЕС-на сәйкес қаржылық есептілікті талдаудың теориялық аспектілері» деген түсініктемеде қаржы есептілігін талдаудың тұжырымдамасы, негіздері, орны мен әдістері қарастырылады. Қаржылық есептіліктің аспектілері және онда ұсынылған ақпараттың сенімділігі негіздерін көрсететін үш параграф қарастырылады. Есепке алу тұжырымдамасының мәселелерін, қаржылық талдау жүйесіндегі қаржы есептілігін талдаудың орны, аспектілері, берілген ақпараттың сенімділігін бағалау қарастырылды. Осы бөлімді жазғандар: Жолжан Әсия, Даулетхан Индира, Ибраиымова Ғалия.

Екінші бөлімде «ХҚЕС-на сәйкес қаржылық есептілікті талдаудың әдістемесі», ҚЕХС бойынша қаржылық есептіліктің мақсаттары, міндеттеріне тоқталған еді. Мақсаттары мен жалпы ережелері, қаржылық жағдай туралы есептің мазмұны, жалпы табыс, өзгеріс, ақша ағыны туралы есеп қарастырылды. Осы бөлімді жазғандар: Жолжан Әсия, Даулетхан Индира, Ибраиымова Ғалия.

Үшінші бөлімде «ХҚЕС-на сәйкес «Райымбек Групп» АҚ-ы мен «СК Рахат» ЖШС-нің қаржылық есептіліктеріне талдау жүргізілді. ҚЕХС-на сәйкес дайындалған қаржылық есептіліктің талдауы мен мақсаттары, ҚЕХС сәйкес дайындалған қаржылық есептілікті талдау әдісі, дайындалған қаржылық есептілікті талдау ХҚЕС сәйкес. Осы бөлімді жазғандар: Жолжан Әсия, Даулетхан Индира, Ибраиымова Ғалия.

1 ХҚЕС-на сәйкес қаржылық есептілікті талдаудың теориялық аспектілері

1.1 Қаржылық есептілік сипаттамасы және құрамы

Қаржылық есептілік - белгілі бір кестелер түрінде көрсетілетін және есепті кезеңде компанияның мүлкін, міндеттемелерін және қаржылық жағдайын сипаттайтын есептік көрсеткіштер жиынтығы. Қаржылық есеп - бұл компанияның қаржы жағдайы туралы, оның қызметінің қаржылық нәтижелері және оның қаржылық жағдайының өзгеруі туралы деректер және бухгалтерлік негізінде жасалады.

Қарапайым жағдайларда, бұл ұйымның бухгалтерлік жазбаларына сәйкес жасалған кестелер. Осы кестелерге түсініктеме хат - қаржы есептілігінің міндетті бөлігі болып табылатын құжат.

Түсіндірме хат ұйымның есеп саясатына қатысты ақпаратты ашып көрсетуге, сондай-ақ қаржылық есептілікті пайдаланушыларға қосымша деректермен қамтамасыз етуі тиіс. Деректерді кестелік есеп беру пішінінде жеткілікті түрде ашылмаған, бірақ пайдаланушылар үшін ұйымның жұмысын бағалау үшін қажетті.

Қазақстан Республикасында бухгалтерлік есепті және қаржылық есептіліктің ережелерін реттейтін құқықтық құжаттардың бірі 2007 жылғы 28 ақпандағы № 234-III «Бухгалтерлік есеп және қаржылық есептілік туралы» заң. Осы Заңның 15-бабында қаржы есептілігіне мыналар кіреді [3]:

- 1) бухгалтерлік баланс;
- 2) пайда мен залал туралы есеп;
- 3) ақша қаражатының қозғалысы туралы есеп;
- 4) меншікті капиталдағы өзгерістер туралы есеп;
- 5) түсіндірме жазба.

Қаржы есептілігінің кестелік нысандарын уәкілетті орган бекітеді. Бүгінгі күні Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің 2010 жылғы 20 тамыздағы № 422 бұйрығымен бекітілген нысан әрекет етеді. Осы бұйрық 2007 жылдың 23 мамырындағы № 184 болып бекітілген бұрын қолданылып жүрген қаржылық есептілік нысанының құшін жойды.

Қаржылық есептілік нысандарын мақұлдаған жаңа бұйрық, бұйрық мәтінінде сипатталғандай, негізінен қоғамдық мүдделер ұйымдары үшін арналған. Қоғамдық мүдделі ұйымдар - қаржы ұйымдары, акционерлік қоғамдар (коммерциялық емес), жер қойнауын пайдаланушылар ұйымдары (кең таралған пайдалы қазбаларды шығаратын ұйымдардан басқа). Жарғылық капиталға мемлекеттің қатысуы бар ұйымдар, сондай-ақ мемлекеттік кәсіпорындар жатады.

Өзгерістерге деген қажеттілік халықаралық қаржы есептілігінің стандарттарына өзгерістер енгізілуіне байланысты, мұнда жаңа терминология қолданылып жатыр. Сондай-ақ белгілі бір секциялар, мақалалар туралы егжей-тегжейлі жариялауға жатады.

Қазақстан Республикасы Салық кодексінің 149-бабында:

Корпоративтік табыс салығы бойынша декларациямен бір мезгілде корпоративтік табыс салығын төлеуші салық органына халықаралық қаржы есептілігінің стандарттарына сәйкес дайындалған жылдық қаржылық есептілікті (авторлық ескерту: мұнда «немесе ұлттық қаржылық есеп беру стандарттары») және заң талаптарына сәйкес ұсынады Қазақстан Республикасының бухгалтерлік есеп және қаржылық есептілік туралы ережелері [2].

Бұрын ұсынылған жылдық қаржылық есептілікті түзеткен жағдайда, корпоративтік табыс салығы төлеушісі осындай түзету күнінен бастап күнтізбелік отыз күн ішінде түзетілген қаржылық есептілікті салық органына тапсырады.

Осылайша, қаржылық есептілікті дайындау және ұсыну міндеттемесі ұйымнан салық заңнамасының талаптары бойынша туындайды.

ХҚЕС бойынша жылдық есептердің толық жиынтығы келесі формалардан тұрады [4]:

1-сызба – Кәсіпорында қаржылық талдаудың негізгі әдістері

Ескерту - [1] әдебиет көзі негізінде авторлармен құрастырылған

Есептер, есеп саясатының елеулі элементтерінің қысқаша сипаттамасын және басқа түсіндірме жазбаларды қоса алғанда.

Бухгалтерлік баланс - бұл кесте түрінде ұсынылған ұйымның мүлкі мен міндеттемелері туралы ақпарат жиынтығы [5].

Бухгалтерлік баланс кәсіпорынның қаржылық жағдайын, оның қаншалықты меншікке ие екендігін және оның қанша қарызы бар екенін бағалауға болатын қаржылық есептіліктің маңызды нысаны болып табылады. Әдетте белгілі бір күндегі деректерді қамтиды (әдетте, жылдың аяғында немесе тоқсанында). Сонысымен пайда мен шығындар туралы есептіліктен ерекшеленеді. Себебі ол есептілікте ұйымның қызметінің қаржылық қорытындысы белгілі бір кезең үшін жыл басынан жинақталады (әдетте бір жыл, 1 тоқсан, жарты жыл немесе 9 айға дейін).

Баланс актив және міндеттеме болып 2 бөлімнен тұрады (1-кесте). Актив және міндеттеме бөлімдері әрқашан өзара тең болуы керек.

1-кесте – Бухгалтерлік баланстың бөлімдері

№	Активтер	Міндеттемелер
1	Қысқа мерзімді активтер (1 жылдан кем пайдаланылатын активтер: шикізат, материалдар, қысқа мерзімді дебиторлық берешек, ақша қаражаты және т.б.)	Қысқа мерзімді міндеттемелер (қызметкерлер, жабдықтаушылардың алдындағы ағымдағы берешек, 1 жыл ішінде төлеуге жататын басқа да борыштар)
2	Ұзақ мерзімді активтер (1 жылдан астам пайдаланылатын активтер: жабдықтар, ғимараттар, материалдық емес активтер, ұзақ мерзімді салымдар және т. б.)	Ұзақ мерзімді міндеттемелер (қарыздар, кредиттер және өтеу мерзімі 1 жылдан астам басқа берешек)
3		Капитал және резервтер (компания иелерінің меншікті қаражаты)
Ескерту - [2] әдебиет көзі негізінде авторлармен құрастырылған		

Бухгалтерлік баланс – бұл ұйымның қаржылық тұлғасы. Ұйыммен қандай да бір қарым-қатынасы бар немесе ынтымақтастықты жоспарлаған тұлғалар оның қаржылық жағдайын, бизнестің қаншалықты жақсы жүріп жатқанын және банкроттықтың болмауын бағалай алуы үшін қажет. Бухгалтерлік балансты қарыз алушының несие қабілетін бағалау үшін банктер зерттейді. Балансты салық және статистикалық органдарға тапсырады. Балансты басшылықпен жасалған жұмыстың қаржылық көрсеткіші ретінде акционерге ұсынады.

Пайда мен шығындар туралы есеп.

Пайда мен шығындар туралы есеп - бұл ұйымның қаржылық қызметінің белгілі бір кезеңге арналған кестелік сипаттамасы. Бухгалтерлік баланспен қатар пайда мен шығындар туралы есеп бухгалтерлік есептіліктің екі маңызды нысанының бірі болып табылады (№2 нысан).

Пайда мен шығындар туралы есеп кәсіпорын жұмысының кірісі, сатудың өзіндік құны, коммерциялық және басқару шығыстары, өзге де кірістер мен шығыстар көрсеткіштерін айқындайды. Сондай-ақ қорытынды қаржылық нәтиже сияқты негізгі қаржылық көрсеткіштерін ашады.

Есептілік таза пайда немесе шығын беретін көрсеткіштер жиынтығынан тұрады. Ұйымның қызметінің негізгі көрсеткіштері есептіліктің басында жүреді – бұл түсім, сату құны, коммерциялық және басқарушылық шығыстар – осының барлығы сатудағы қаржылық нәтиже (пайда немесе шығын) болып табылады.

Кірістер - бұл активтерді алу (немесе ұлғайту) түріндегі экономикалық пайдалардың артуы (немесе меншік иелерінен жарналар қоспағанда), капиталдың ұлғаюына әкеп соқтырады. Табыс компанияның қалыпты (негізгі) қызметінен туындайды және мыналарды қамтиды [7]:

- сату;
- қызмет көрсету ақысы;
- пайыздар;
- дивидендтер;

- роялти;
- жалдау ақысы.

Өзге (операциялық емес) кірістерге компанияның әдеттегі қызметі барысында пайда болуы (сондай-ақ пайда болмауы) мүмкін баптар жатады. Басқа да кірістер экономикалық пайданың ұлғаюын білдіреді және оның сипаты бойынша түсімнен айырмашылығы жоқ (мысалы, ұзақ мерзімді активтерді сатудан туындайтын кіріс).

Шығындар - бұл активтердің кемуі (немесе міндеттемелерді ұлғайту) нысанындағы экономикалық пайданың азаюы, оның нәтижесі капиталдың азаюы (меншік иелері арасында бөлуді ескермегенде) болып табылады. Анықтау бойынша, шығындарға компания шығындары, сондай-ақ компанияның қалыпты қызметі нәтижесінде туындайтын шығындар жатады.

Пайда мен шығындар туралы есепті бухгалтерлік есепті жүргізетін барлық ұйымдар жасайды. Егер Бухгалтерлік баланс ұйымның қандай мүлікке ие екендігін және қаржыландыру көздері қандай екенін көрсетсе, онда пайда мен шығындар туралы есеп ұйым жұмысының қаржылық нәтижелерін көрсетеді. Және оның қызметінің тиімділігін бағалау үшін пайдаланылады. Пайда мен зиян туралы есеп баланспен бірге салық органдарына, мемлекеттік статистика органдарына ұсынылады. Пайда мен шығындар туралы есепті кәсіпорынмен жұмыс істейтін инвесторлар, банктер, несие беретін банктер, серіктестер мұқият зерттейді.

Пайда мен шығындар туралы есеп - кәсіпорынның қаржылық талдауына арналған ақпараттың негізгі көзі. Есеп берудің екі негізгі нысаны кәсіпорынның барлық негізгі коэффициенттері мен көрсеткіштерін (мысалы, арнайы бағдарламаны пайдалана отырып, автоматты түрде) есептеу және бағалау үшін жеткілікті.

Ақша қаражаттарының қозғалысы туралы есеп.

Ақша қаражаттарының қозғалысы туралы есеп – нақты ақшалай қаражаттардың қозғалысын талдау үшін құны, ақпарат көзі. Есептің негізгі мақсаты есепті кезеңде ақшалай қаражаттарды және олардың баламаларын алу және пайдалану туралы ақпаратты пайдаланушыларға ұсыну болып табылады. Осы есептің мәні пайдаланушыларға өтімділікті, төлем қабілеттілігін және қаржы икемділігін бағалауға көмектеседі [6].

2-кесте – Ақша қаражаттарының құрылымы

№	Ақша қаражаттарының құрылымы туралы есеп:
1	Ағымдағы операциялардан ақша ағымдары (ұйым қызметінің негізгі бағыттары бойынша операциялар)
2	Инвестициялық операциялардан түскен ақшалай қаражат қозғалысы (негізгі құралдарға, материалдық емес активтерге, несие беру және т.б.)
3	Қаржы операциялары бойынша ақшалай қаражат қозғалысы (қарыз қаражатын тарту сияқты операцияларды және меншік иелерінің инвестициялары)
Ескерту - [1] әдебиет көзі негізінде авторлармен құрастырылған	

Операциялық қызмет - бұл компанияның кіріс келтіретін негізгі қызметі және инвестициялық және қаржы қызметінен біршама айырмашылығы бар басқа қызмет. Сондықтан компания осы қызметтің нәтижесінде алынған немесе жұмсайтын қаражат компанияның қаржылық жағдайының маңызды көрсеткіші болып табылады.

Бұл ақша ағымдары мыналарды қамтиды:

- тауарларды немесе қызметтерді сатудан қаражат алу;
- сыйақы түріндегі ақшалай түсімдер және бағалы қағаздарға салынған инвестициялар бойынша берілген қарыздар бойынша дивидендтер;
- лицензиялар, комиссиялар және басқа да кірістерден түскен ақшалай түсімдер;
- тауарлар мен қызметтер үшін жеткізушілерге ақшалай төлемдер;
- төлемдер: қарыздар, салықтар және жалақы бойынша пайыздар және т.б.

Операциялық қызмет ретінде жіктелетін операциялар, әдетте, кірістер мен шығыстар шоттарын, сондай-ақ ағымдағы активтер мен қысқа мерзімді міндеттемелерді қозғайды.

Инвестициялық қызмет - бұл негізгі құралдарды, материалдық емес активтерді және компанияның басқа инвестицияларын сатып алуға және сатуға байланысты қызмет. Бұл ақша ағымдары мыналарды қамтиды:

- негізгі құралдарды, материалдық емес активтерді, сондай-ақ капиталдандыруға жұмсалған шығындар мен меншікті өндірістің негізгі құралдарын сатып алуға байланысты шығыстар;
- негізгі құралдарды, материалдық емес және басқа да ұзақ мерзімді активтерді сатудан түскен ақша;
- үлестік және борыштық құралдарға, бірлескен кәсіпорындардағы қатысу үлесіне байланысты ақшалай төлемдер мен ақшалай түсімдер;
- басқа компанияларға алдын-ала ақшалай төлемдер мен қарыздар, сондай-ақ осы аванстар мен қарыздарды өтеуге байланысты ақшалай түсімдер.

Қаржылық қызмет - капиталдың көлемі мен құрамына және компанияның қарыз қаражатына өзгерістер әкелетін қызмет.

Бұл ақша ағымдары мыналарды қамтиды:

- қысқа мерзімді және ұзақ мерзімді несие алу үшін акциялар (капитал үлесі) немесе басқа да үлестік құралдар, борыштық бағалы қағаздар (облигациялар, вексельдер) және шығарудан ақшалай түсімдер;
- акционерлерге (құрылтайшыларға) дивиденд төлеу;
- қарыз қаражатының негізгі борышын өтеу;
- өз акцияларын сатып алу үшін ақша қаражатының қозғалысы;
- қаржылық жалдау бойынша берешекті төмендетуге арналған жалгерлік ақшалай төлемдер.

Әлемдік тәжірибеде ақшалай қаражаттардың қозғалысы туралы есепті жасаудың екі тәсілі бар: тікелей әдіс және жанама әдіс.

Тікелей әдіс – операциялық қызметтің қолма-қол ақшаға, жалпы кірістер бойынша ақпаратқа және ірі іскерлік операциялар бойынша төлемдерге әсерін көрсетеді.

Жанама әдіс – есепті кезеңде пайда мен залал туралы есепте, ақшалай емес кірістер мен шығыстар, кейінге қалдырылған, есептелген. Өткен немесе болашақ ақшалай түсімдер, операциялық қызметке арналған төлемдер туралы есепте көрсетілетін таза пайданы түзету.

Капиталдағы өзгерістер туралы есеп.

Капиталдағы өзгерістер туралы есеп - есепті күндегі капиталдың әрбір компонентінің құнын және осы құрамдас бөліктердің өзгерісін бейнелейтін құжат. Яғни, жарғылық капиталдың, резервтік капиталдың, қосымша капиталдың қозғалысы туралы ақпараттар, сондай-ақ ұйымның бөлінбеген пайда сомасының және акционерлерден сатып алынған меншікті акциялардың үлесін өзгерту туралы ақпарат.

Тұтастай алғанда, меншікті капиталдағы өзгерістер туралы есептің құрылымы:

1. Кезең басындағы капитал:
 - кіріс қалдығы;
 - есеп саясатындағы өзгерістер;
 - түзетілген теңгерім.
2. Кезеңдегі капиталдағы өзгерістер:
 - иелерінің жарналары;
 - иелердің қаражатын алу;
 - таза пайда (залал);
 - басқа жиынтық кіріс;
 - басқа операциялар.
3. Кезеңнің соңындағы капитал.

Капиталдағы өзгерістер туралы есеп қаржы есептілігін пайдаланушыларға кәсіпорын үшін қаржыландырудың ең маңызды көздерін – оның меншікті қаражатын өзгертудің құрылымы мен себептерін ашып көрсетеді.

1.2 Қаржылық есептілікті құрастырудың жаңа әдістемелері

Қаржылық талдау - бұл оның нарықтық құнын арттыру және одан әрі тиімді дамуын қамтамасыз ету үшін кәсіпорынның қаржылық қызметінің және қаржы қызметінің нәтижелерін зерттеу үдерісі.

Қаржылық талдау нәтижелері басқару шешімдерін қабылдау, кәсіпорынның одан әрі даму стратегиясын әзірлеу үшін негіз болып табылады. Сондықтан қаржылық талдау - қаржылық басқарудың ажырамас бөлігі, оның маңызды құрамдас бөлігі.

Қаржылық талдаудың негізгі әдістері мен түрлері

Қаржылық талдаудың алты негізгі әдісі бар:

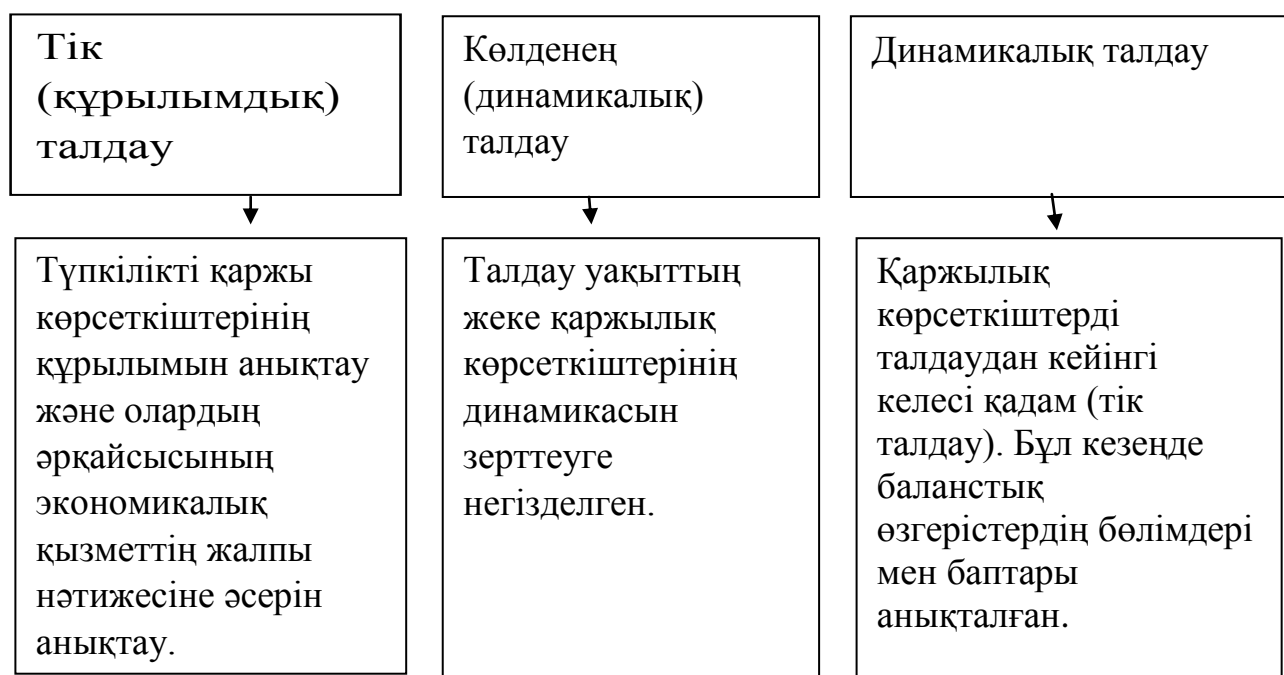
- көлденең (уақыт) талдау - алдыңғы кезеңде есеп берудің әрбір позициясын салыстыру;
- тік (құрылымдық) талдау - 100% деңгейінде қабылданған қорытынды индикатордағы жеке баптардың үлесін анықтау;

- трендтерді талдау - есептіліктің әр позициясын алдыңғы кезеңдермен салыстыру және трендті анықтау, яғни индикатордың негізгі үрдісі, кездейсоқ әсерлерден тазаланып, жекелеген кезеңдердің жеке сипаттамалары. Тренд үрдісінің көмегімен индикаторлардың ықтимал көрсеткіштері болашақта қалыптасады және, тиісінше, болжамды болжамдық талдау жүргізіледі;

- салыстырмалы көрсеткіштерді (коэффициенттерді) талдау - есеп берудің жекелеген баптары арасындағы қатынастарды есептеу, қатынастар көрсеткіштерін анықтау;

- салыстырмалы (кеңістіктік) талдау - бір жағынан, еншілес, құрылымдық бөлімшелердің есептік көрсеткіштерін талдау, екінші жағынан - бәсекелестердің көрсеткіштерімен салыстырмалы талдау, салалық орташа көрсеткіштер және т.б.;

- факторлық талдау - нәтиже көрсеткішіне жеке факторлардың (себептердің) әсерін талдау. Оның үстіне, факторлық талдау нәтиже көрсеткіштің құрамдас бөліктеріне бөлінгенде және оның жеке элементтері жалпы индикаторға біріктірілгенде кері (синтез) болған кезде тікелей (талдаудың өзі) болуы мүмкін. Төмендегі сызбада кәсіпорында қаржылық талдаудың негізгі әдістері көрсетілген.

2-сызба – Кәсіпорында қаржылық талдаудың негізгі әдістері
Ескерту - [1] әдебиет көзі негізінде авторлармен құрастырылған

Қаржылық қатынастарды талдау қаржы қызметінің әртүрлі абсолюттік көрсеткіштерінің өзара арақатынасын есептеуге негізделген. Ақпарат көзі - компанияның бухгалтерлік жазбалары [10].

Қаржы көрсеткіштерінің маңызды топтары:

- өтімділік көрсеткіштері;
- қаржылық тұрақтылық пен төлем қабілеттілігінің көрсеткіштері;

- табыстылық көрсеткіштері;
- айналым (іскерлік белсенділік) көрсеткіштері;
- нарықтық белсенділік индикаторлары.

Қаржылық көрсеткіштерді талдай отырып, келесі мәселелерді ескеру қажет:

- қаржылық көрсеткіштердің мәні компанияның есеп саясатын айтарлықтай әсер етті;
- іс-шараларды әртараптандыру өнеркәсіптің коэффициенттерін салыстыруды қиындатады, өйткені стандартты мәндер әртүрлі қызмет салалары үшін айтарлықтай өзгеше болуы мүмкін;
- салыстыру базасы ретінде таңдап алынған нормативтік факторлар оңтайлы болмауы және қарастырылып отырған кезеңнің қысқа мерзімді мақсаттарына сәйкес келмеуі мүмкін.

Салыстырмалы қаржылық талдау ұқсас индикаторлардың жекелеген топтарының мәндерін өзімен салыстыруға негізделген:

- осы кәсіпорын индикаторлары және салалық орташа көрсеткіштер;
- кәсіпорынның қаржы көрсеткіштері және бәсекелес кәсіпорынның көрсеткіштері;
- кәсіпорынның жекелеген құрылымдық бөлімшелері мен бөлімшелерінің қаржылық көрсеткіштері;
- есепті және жоспарланған көрсеткіштерді салыстырмалы талдау.

Интегралды (факторлық) қаржылық талдау компанияның қаржылық жағдайын барынша терең бағалауға мүмкіндік береді.

1.3 Қаржылық есептілік қаржылық талдаудың ақпараттық базасы ретінде

Компанияның қаржы жағдайын пайдалану процесін бейнелейтін индикаторлар жиынтығымен сипатталатын қаржылық жағдайын талдау оларды басқарудың маңызды шарты болып табылады.

Компанияның қаржылық жағдайын талдаудың ақпараттық базасы қаржылық есептілік болып табылады.

Компанияның қаржылық (бухгалтерлік) есептері оның қаржылық-шаруашылық қызметі туралы ақпараттың негізгі көзі болып табылады. Өтініштерді мұқият және жан-жақты тексеру кәсіпорын жетістіктерінің себептерін, сондай-ақ кәсіпорын жұмысындағы кемшіліктерді анықтап, оның қызметін жетілдіру жолдарын анықтайды. Меншік иелеріне немесе акционерлерге, кәсіпорын басшылығы қажет мәлімдемелерді талдау, сондай-ақ тиісті басқару шешімдерін қабылдау үшін қаржылық есептілік ақпараттары толық әрі анық болу қажет.

Қазақстан Республикасында бухгалтерлік есепті және қаржылық есептіліктің ережелерін реттейтін құқықтық құжаттардың бірі 2007 жылғы 28 ақпандағы № 234-ІІІ «Бухгалтерлік есеп және қаржылық есептілік туралы» заң [3].

3-кесте – кәсіпорында қаржылық талдаудың негізгі әдістері

№	Заңның 15-бабында қаржы есептілігіне мыналар кіреді:
1	Бухгалтерлік баланс
2	Пайда мен залал туралы есеп
3	Ақша қаражатының қозғалысы туралы есеп
4	Меншікті капиталдағы өзгерістер туралы есеп
5	Түсіндірме жазба
Ескерту - [1] әдебиет көзі негізінде авторлармен құрастырылған	

Жылдық қаржылық есептілік кәсіпорынның қаржы-шаруашылық қызметі туралы түсінік береді және жыл сайынғы қаржы жоспарын жасаудың бастамасы болып табылады. Қаржылық есептілікті қаржы есептілігіне қайта құру компанияның қаржы талдауы мақсаттарына сәйкес қаржылық есептілікте түзетулер нәтижесінде туындайды. Отандық қаржылық талдаудың тәжірибесінде қаржы есептілігінің аналитикалық формалары пайдаланылады. Қаржылық басқару контексіндегі қаржы есептілігін оқып үйрену бухгалтерлік есептің формаларын оқып, дұрыс басқару шешімдерін пайдаланушыларды білдіреді.

Компанияның бухгалтерлік (қаржылық) есептілігінің негізгі сыртқы пайдаланушылары мыналарды қамтиды [11]:

1) қоғаммен іскерлік келісімшарттардың сенімділігі деңгейін анықтайтын акционерлер, кредиторлар, сатып алушылар мен жеткізушілер;

2) кәсіпорынның есептілігін зерделеу және салық төлеушінің бюджетке жүктелген міндеттерін орындауын тексеру және икемді салық саясатын әзірлеу мақсатында салық органдары;

3) әлеуетті инвесторларды қорғау мақсатында осы есептіліктің ережелерге сәйкестігін тексеретін аудиторлық қызметтер.

Бухгалтерлік (қаржылық) есептіліктің негізгі ішкі пайдаланушылары осы мәлімдемелердің көмегімен:

1) кәсіпорынның қаржы ресурстарына қажеттілігін бағалау;

2) инвестициялық шешімдердің дұрыстығын және капитал құрылымының тиімділігін бағалау;

3) дивидендтік саясаттың негізгі бағыттарын айқындау;

4) алдағы есептік кезеңдер үшін қаржылық есептіліктің болжамды нысандарын және қаржы көрсеткіштерін болжауды дайындау;

5) басқа компаниямен (фирманың) немесе оны сатып алудың, қоғамның құрылымдық қайта ұйымдастырылуымен бірігу мүмкіндігін бағалау.

Бухгалтерлік (қаржылық) есептілік нысандарында ашылған ақпараттың ашықтығы, дұрыстығы мен дәлдігі кәсіпорынның алдағы кезеңіне дұрыс басқару шешімдеріне және болжамына ықпал етеді.

Есеп берудің негізгі мақсаты қаржылық есептілікте ашылған ақпаратты әлеуетті пайдаланушылардың мүдделерін қанағаттандыру болып табылады. Бұл міндет жалпы қабылданған мақсаттар мен терминологиялар жүйесіне сәйкес қабылданған нормативтердің үйлесімділігі мен келісілу тұжырымдамалық

негізде болуы керек. Қаржылық есептілік тұрғысынан осындай тұжырымдама ақпараттың сапасына қойылатын талаптарды қалыптастыру үшін негіз болып табылатын, бухгалтерлік ақпаратты пайдаланушылардың ақпараттық мұқтаждықтарымен, оның қағидаларын, деректерді қалыптастыру тәсілдерін. Сондай-ақ оны өңдеудің техникалық әдістері мен әдістерін көздейтін мақсаттардың өзара байланысы тұрғысынан қарастыру керек.

Қаржылық талдау жүргізу әртүрлі болуы мүмкін, себебі бұл тапсырмаларға байланысты. Ұйымды қаржылық талдау:

- ұйымның өндірістік және шаруашылық қызметін басқару мәселелерін анықтау үшін қолданылады;

- ұйымның қаржы-шаруашылық қызметін басқару қызметіне баға беру үшін негіз болып табылады;

- капиталды инвестициялауға бағыт беру;

- ұйым қызметінің жеке индикаторларын болжау құралы ретінде әрекет ету.

Ұйымның қаржылық-шаруашылық қызметін талдау кезінде бухгалтерлік (қаржылық) есептіліктің негізгі мақсаты компанияның қаржылық жағдайы және оның өзгерістері туралы ақпаратты сенімді және толық көрсету болып табылады.

Қаржылық талдау үшін қайнар көзі ретінде пайдаланушылардың қаржылық есептілігін танудың негізгі факторлары:

4-кесте – кәсіпорында қаржылық талдаудың негізгі әдістері

1	Толықтық	Есеп беру туралы есеп беру ұйымның қаржылық жағдайының толық сипатын, оның орындалуын және оның қаржылық жағдайына қатысты барлық өзгерістерді ұсынуы керек. Толықтыру қаржылық есептіліктің нысандары мен тиісті қосымша деректердің бірлігі арқылы қамтамасыз етіледі.
2	Маңыздылық	Бухгалтерлік есепте айтарлықтай көрсеткіштер көрсетілуі керек, себебі оның ашылуы осы ақпаратты әлеуетті пайдаланушылардың экономикалық шешімдеріне әсер етеді. Қаржылық есептіліктің маңыздылығы сапалық және сандық факторлардың жиынтығымен анықталады.
3	Сәйкестік	Қаржылық есептілікте көрсетілген ақпарат өткен, қазіргі және келешектегі оқиғаларды бағалауға және осы ақпаратты пайдаланушылардың шешім қабылдауына ықпал етуі тиіс. Қаржылық есептілікте қаржы-шаруашылық қызметті талдау үшін көрсетілген ақпараттың өзектілігі ұйымның

4-кестенің жалғасы

		сипаты мен ерекшеліктерімен анықталады.
4	Түсіну	Қаржылық есептілікте ашылған ақпараттың анықтығы ұйымның қаржылық жағдайы мен қызметі туралы ақпараттың нақты көрсетілуінен тұрады.
5	Уақыт	Қаржылық есептіліктің уақтылығы оның дайындығы мен әлеуетті қолданушыларға заңмен белгіленген мерзімде ұсыну болып табылады.
6	Шындық	Қаржылық есептің шынайылығы ұсынылған ақпараттың мақсатын дұрыс түсіну үшін бағалау мен есеп беру рәсімдерінің нақты көрсетілуін қамтамасыз ету болып табылады. Есеп берудің шынайылығы қаржылық есептілікте елеулі қателер мен ауытқулардың жоқтығын білдіреді. Бухгалтерлік ақпараттардың дұрыстығын құжаттық дәлелдерге негізделген, яғни, ақпараттардың дұрыстығы мен шынайылығын растайтын аудиторлық есептің негізінде.
Ескерту - [1] әдебиет көзі негізінде авторлармен құрастырылған		

Бухгалтерлік (қаржылық) есептілікте ақпаратты ашқан кезде бұл факторларды ескеру қажет. Осы талаптарға сәйкес келу ұйымның қаржылық талдауының негізгі көзі ретіндегі мәлімдемелерді тануға ықпал етеді. Бұл, бірінші кезекте, ұйымның қаржылық жағдайына және нәтижелеріне теріс әсер ететін негізгі теріс факторларды анықтауға көмектеседі. Қаржылық есептіліктің әлеуетті пайдаланушысы оны қаржылық талдаудың негізгі көзі ретінде танитын факторларды біріктіре отырып, осындай есептердің ашықтығы бар. Бұл есеп берудің айқындылығына, талдаудың нәтижелеріне байланысты ұйымның қаржылық жағдайының көрінісін толық және сенімді түрде анықтап, компанияның қаржылық жағдайын нығайту мақсатында басқару шешімдеріне ықпал етеді.

2 ХҚЕС-на сәйкес қаржылық есептілікті талдаудың әдістемесі

2.1 Ұйымның ұйымдастырушылық-экономикалық сипаттамасы

«Райымбек Групп» – бұл ірі, сәтті дамып келе жатқан холдинг, оның қызметінің басты бағыттары – азық - түлік өнімдерін өндіру мен бөлшектеп сату. Орналасқан мекен-жайы: Алматы қаласы, Жамбыл көшесі, 111. Бірінші күннен бастап-ақ компания бизнес үлгінің сол кездегі Қазақстан үшін инновациялық дамуына бағыт алған: өз қызметкерлері, өз қорлары, өзіндік өндіріс, өз басқаруы болды. Райымбек Групп холдингісіне кіретін компаниялар Қазақстан экономикасының дамуына маңызды үлесін қосқан. Әрі ең бастысы – Қазақстан, Орталық Азия, Ресей және Кавказ елдерінде өз өнімдерінің жоғары сапасымен тұтынушыларды баурап алды. Ұйымның құрылымы: «Райымбек Агро», «Райымбек – Алко», «Сити Файр Трейд», «Алма Продекс» компанияларынан тұрады [32].

«Райымбек Ботлес» компаниясы – Қазақстандағы жетекші шырын өндіруші, картон қаптамадағы шырындар мен сусындардың нарықтағы үлесі 32% құрайды.

«Райымбек Ботлес» компаниясының барлық өнімі барлық әлемнен Қазақстанға жеткізілетін жоғары сапалы шикізаттан жасалады.

«Райымбек Ботлес» 1998 жылы Алматы жемісконсерві комбинаты негізінде құрылды, заманауи цехтер салынды. Тетра Пак технологиялық жабдығы сатып алынды да, шырындар, сусындар мен құрамында шырыны бар сусындар өндірісі іске қосылды.

Қазіргі таңда «Райымбек Ботлес» 5 бренд иесі: Джуси, Джуниор, Фрутта Мих, Пальма және Фантан. Барлық өнім Қазақстан Республикасының Тағамтану Академиясымен рұқсат беріліп, ұсынылып отыр.

Қазақстанның тұтынушылар лигасы бірнеше мәрте компания өніміне «Мінсіз» халықтық сапа белгісін атаған болатын.

Қазіргі уақытта Джуси, Джуниор және Пальма шырындары Ресей, Тәжікстан, Түркменстан, Қырғызстан, Монғолия, Қытай және Грузияға экспортталады.

«Райымбек Агро» зауыты 2001 жылы іске қосылды. Ол Қазақстанда ультрапастерленген сүт өнімін шығаратын бірінші зауыт болды.

«Райымбек Агро» зауытының негізгі сауда белгісі – «Айналайын» сүті – өз саласындағы көшбасшы, «Жыл таңдауы» республикалық байқауының бірнеше мәрте жеңімпазы.

«Айналайын», «Милоко» сауда белгілері астындағы сүт өнімдерін шығару заманауи Тетра Пак фирма желісімен жасалады.

2011 жылы зауытта жаңа ТетраГемина Асептик қаптау желісі орнатылады, ол отандық нарықта қайталанбас. Ал бір жыл өте өндіріске келіп түсетін табиғи сүтті қадағалауды жақсарту үшін қолға алынды.

МилкоСкан заманауи жабдықты қолдана бастады, ол 90 секунд ішінде 10 түрлі сараптама жасау мүмкіндігін береді.

Алдағы уақытта холдингтің осы бөлімше жоспарында – өндірісті өз шикізатымен қамтамасыз ету, соған қоса айран мен сусынды йогурттарды шығару бойынша жаңа желіні іске қосу.

«Райымбек-Алко» беделді алкогольді сусындарды Қазақстанға эксклюзивті түрде жеткізеді. Компания серіктестері – бүкіл әлемге әйгілі алкоголь өнімдерін шығаратындар: Бакарди-Мартини, БроунФорман, Томмаси, КастеллоБанфи, ЛесГрандсЧайс деФранс, Конча ю Торо, ГаллоФамлиВинердс және басқалары. «Райымбек-Алко» біздің елімізде барлық спиртті сусындар санатындағы беделді брендтердің толық қатарын ұсынуда.

Компания Қазақстан тұтынушыларының сенімін жоғары бағалайды, сондықтан «АлкоИмпорт» Қазақстан Республикасының Алкогольді өнімінің адал ниетті импорттаушылар ассоциациясының белсенді мүшесі болып табылады.

Импортты алкоголь нарығында «Райымбек Алко» 30% үлесті иемденеді.

«Сити Файр Трейд» компаниясы 2003 жылдан бастап Қазақстанда ИДСБаржомиГеоргия (Грузия) өнімінің ресми импорттаушысы болып табылады. Соның ішінде бәріне әйгілі емдік қасиеті мен көпжылдық тарихымен танымал «Баржоми» минералды суы.

«Алма Продекс» компаниясы 2007 құрылды. Оның қызметінің негізгі бағыттары – алма, өрік, шабдалы мен қара өрік сияқты жемістерді өсіру болып табылады [32].

Алма бақтары мен жеміс плантациялары Алматы облысының Ұйғыр ауданының Бахар кентінде орналасқан.

Жалпы ауданы 20 га бақтар қарқынды технологиялар бойынша бөлініп, тамшылы құнарландыру жүйесін қолдануда.

Жыл сайын «Алма Продекс» 200 тонна алма мен сүйікті мәдениеттерді өсіреді. Өнім Қазақстанда, соған қоса шетелде де сатылады. Болашақта жеміс бақтары аудандарын ұлғайту, ауылшаруашлық өнімдерін сақтау мен қайта өңдеу инфрақұрылымдарын құру жоспары бар.

«СК Рахат» ЖШС компания Төлемісов М.К. 2014 жылғы 24 тамызда сатып алды. Сатып алу мақсаты осы компаниядан құрылыс-монтаж жұмыстарын жүргізуге 2008 жылғы 12 қыркүйектегі № 03126 ГСЛ мемлекеттік лицензиясының екінші санатты болуы болды. Активтер мен қызмет болған жоқ. Баланс нөлдік болды. Компания сатып алғаннан кейін 2014 жылы Қытаймен жалпы сомасы 2 400 000 АҚШ доллары болатын автоклавты газдыблоктар өндіру бойынша зауытты жөндеуге және монтаждауға келісім-шарттар жасалды. Сатып алу үшін Центркредит Банкінен «Даму» бағдарламасы бойынша 330 000 000 теңге қарыз қаражаты тартылды.

Қазіргі уақытта «СК Рахат» ЖШС Астана қ., Сарыарқа ауданы, 431 к-сі, 12 учаскесінде. Сондай-ақ Алматы облысы, Қарасай ауданы, Қаскелең қ., Болашақ к-сі, 3 автоклавты газдыблоктар өндірумен айналысады. Базарда газоблок қажеттілігі бар. Негізгі сатып алушылар «БАЗИС» ЖШС корпорациясынан, «Рамс Казахстан» ЖШС, «Нов-Эк» ЖШС, «БиАй ГРУП» ЖШС, «Ексклюзив Канстракшн» ЖШС және т.б. құрылыс компаниялары болып

табылады. Газоблокты және жеке тұлғаларға сату жүргізіледі. Іске асыру астана аймағы бойынша маусымдық сипатқа ие. Қараша айынан наурыз айына дейін төмен температурадан зауыт тоқтайды. Өнім өндіру мүмкін емес жерде және 30 күнге дейін өнім жеткізу үшін құрылысшылар. Алматыда зауыт жыл бойы жұмыс істейді, қуаты тәулігіне 250 текше метр.

Газоблокқа сұраныстың артуына байланысты тек Қазақстанда ғана емес, сонымен қатар Қырғызстанда, Өзбекстанда да қосымша газдыблоктар өндіру жөніндегі екінші зауытты орнату қажеттілігі туындады. Дайындау және сату технологиясын сақтау бойынша жұмыс жолға қойылды. Қызметкерлерді тұрақты оқыту жүргізіледі, 4 жыл жұмыс тәжірибесі алынды.

2015 жылы Алматы автоклавты газоблок зауыты іске қосылды - жоғары технологиялық, толық автоматтандырылған кәсіпорын, Алматы және Алматы облысындағы автоклавты қатаюудағы газдыбетон блоктарының ірі өндірушілерінің бірі. Желінің өндірістік қуаты жылына 100 мың м³ өнім, тәуліктік өнім өндіру - 300 м³ құрайды. Жаңа өндіріс газ-бетон блоктарының кең ассортиментін шығаруға және одан әрі жаңа аралас өндірістерді ұйымдастыру есебінен номенклатураны ұлғайтуға мүмкіндік береді [31].

2016 жылы Ақмола автоклавты газоблок зауыты іске қосылды, оның өндірістік қуаты жылына 100 000 м³ өнім құрайды және ұқсас технологиялық желісі бар.

Жабдықтар жаңа өндірістік корпусстарда орналасқан. Кәсіпорындардың өндірістік алаңдары кірме автомобиль жолдарымен жабдықталған, сондай-ақ дайын өнімді маусымаралық сақтауға арналған үлкен алаңы бар.

Дәл геометрия, жоғары беріктігі, төмен жылу өткізгіштік, экологиялық және жеңіл салмақ жоғары сапалы автоклав газ блоктарының көрсеткіштері болып табылады. Осы параметрлерге қол жеткізу үшін технологтар Қазақстанның шикізат базасының ерекшеліктерін ескере отырып, Германия мен Ресейдің технологияларымен бірге газобетон өндірісінің рецептурасын әзірледі. Біздің технологтар командасы үнемі Ресейде, Германияда, Белоруссияда автоклав газобетон өнімдерін өндіруге арналған конференциялар мен форумдарға қатысады.

Қаржылық талдау шаруашылық субъектінің өндірістік, шаруашылық, экономикалық және т.б. қызметтерінің құрамдас бөлігі болып табылады.

Кәсіпорынның өндірістік шаруашылық қызметін талдау негізі екі бөлімнен тұрады:

1. Қаржылық талдау;
 2. Өндірістік - басқарушылық талдау.
- Олардың бір-бірінен айырмашылығы:

- қаржылық талдауды жүзеге асыру арқылы алынған нәтижелер ақпаратты сырттан қолданушыларға арналған;
- басқарушылық талдауда кәсіпорынның нарықтағы орны, шығын көлемі, құрылымы анықталады, бірақ оның нәтижелері кәсіпорын ішінде ғана қолданылатын, құпия мәлімет болып табылады.

Сыртқы қаржылық талдаудың ерекшеліктеріне мыналар жатады:

- 1) талдау субъектілерінің саны көп;
- 2) талдау субъектілерінің мақсаттары мен мүдделері әртүрлі;
- 3) талдау жүргізудің, бухгалтерлік есепті жүргізудің стандарттары мен әдістемелері бір мемлекеттің көлемінде біркелкілігі;
- 4) қаржылық талдаудың нәтижелері міндетті түрде жарялылығы;
- 5) қаржылықталдаудың міндеттері шектеулілігі;
- 6) кәсіпорынның қызметі туралы талдаудың нәтижелері барынша транспаренттілігі (ашық немесе қол жетімді).

Қазіргі әлемдік тәжірибеде кеңінен тараған қаржылық талдаудың негізгі 6 тәсілдері бар. Олар:

- 1) көлденеңінен талдау;
- 2) тігінен талдау;
- 3) трендтік талдау;
- 4) салыстырмалы көрсеткіштерді талдау;
- 5) кеңістіктегі ісалыстырмалы талдау;
- 6) факторлық талдау.

Көлденең талдау (уақыт көлемінде талдау) – қаржылық есеп құжаттарында көрсетілген кез-келген көрсеткішті алдыңғы өткен мерзімдердің (уақыттың) сол аталған көрсеткіштермен салыстыра отырып талдау.

Тігінен талдау (өзгеру бағытын талдау) – бір-бірімен салыстыра отырып, бір уақыт мерзіміндегі әртүрлі көрсеткіштерді талдау.

Трендтік талдау (өзгеру бағытын талдау) – алдыңғы өткен мерзіміндегі қаржылық көрсеткіштердің өзгеру динамикасын, яғни тенденциясын анықтай келіп, болашақ мерзімге болжам жасау.

Салыстырмалы көрсеткіштерді талдау – әртүрлі есеп құжаттарында көрсетілген көрсеткіштерді бір-бірімен салыстырып талдау. Бұл әдіс әртүрлі көрсеткіштердің бір-бірімен байланысын, тәуекелін анықтайды.

Кеңістіктегі салыстырмалы талдау – кәсіпорынның жекелеген құрылымдық бөлімшелерінің көрсеткіштерін бір-бірімен салыстырып талдау. Немесе әртүрлі кәсіпорындардың қаржылық көрсеткіштерін бір-бірімен салыстырып талдау немесе жеке бір кәсіпорын көрсеткіштерін жалпы салалық көрсеткіштермен салыстырып талдау [13].

Факторлық талдау – кәсіпорынның қаржылық жағдайына ықпал етуші әртүрлі сыртқы және ішкі факторларды ескере отырып талдау.

Кәсіпорынның қаржылық нәтижелерін талдау кезінде міндетті түрде анықталуы тиіс мәселелерге мыналар жатады:

- 1) әрбір көрсеткіштің алдыңғы өткен мерзімдегі көрсеткіштерімен салыстырғандағы өзгеру динамикасы;
- 2) әрбір көрсеткіштің құрылымындағы өзгерістерді анықтау;
- 3) алдыңғы өткен мерзімдегі көрсеткіштердің динамикасын анықтай келіп, болашаққа болжам жасауға талпыныс жасау.

Осы аталған талдаулардың негізгі мақсаты – кәсіпорынның шаруашылық субъектісінің қаржылық жағдайы туралы, жалпы өткен есепті кезеңдеріндегі қызметтерінің нәтижесі, кәсіпорынның болашақтағы даму мүмкіндігіне баға

беру болып табылады. Осы аталған талдуларға қарап, талдау жүргізудің дәйектілігіне байланысты, ұтымды пайдалана отырып кәсіпорынның қаржылық жағдайына терең, жан-жақты әрі кешенді, объективті және анықбаға бере алады. Осыған қарап қаржылық тұрақтылықтың дамуына және кәсіпорынның табыстылығының өсуіне айтарлықтай үлес қосып, ұсыныстар дайындай алады.

2.2 Компанияның қаржылық жағдайын талдау әдістемесі

Баланс активтерінің құрылымы мен құрамының динамикасын талдау – кәсіпорынның барлық мүліктерінің және оның жекелеген абсолютті және салыстырмалы артуы немесе кемуі, өсу қарқынының мөлшерін белгілеуге мүмкіндік береді.

Қаржылық есептіліктің маңызды элементтерінің бірі болып саналатын активтерді талдау барысында, активтердің қолда бары, құрамы, құрылымы және оларда болған өзгерістер зерттеледі. Активтердің жалпы құрылымын және оның жеке топтарын талдау, активтерді ыңғайлы түрде талқылауға мүмкіндік береді.

Активтердің өсуі (артуы) кәсіпорынның болашақтағы даму көрсеткіші болғандықтан, ол кәсіпорын жұмысының оң нәтижесін сипаттайды. Алайда, еліміздегі нарықтық жағдайды ескере отырып, ауытқуға әкеліп соқтыратын инфляция әсерін ескеру қажет. Біздің отандық тәжірибеде инфляцияны есепке алу тек негізгі құралдардың баланстық құнын құру барысында жүргізіледі.

Еліміздегі есептік-аналитикалық тәжірибеде өндірістік қорлар, дайын өнім және тауарларды қайта бағалау жүргізілмейді. Сондықтан олардың құнының өсуі, инфляциялық факторлардан болады.

Біз зерттеген «Райымбек Групп» АҚ-ы ЖШС «Алматы аудит» аудиторлық орталығының қызметін пайдаланады. ЖШС «Алматы аудит» аудит жүргізу кезінде көлденең талдау және көрсеткіштер бойынша талдау нәтижелері арқылы қорытынды жасап, қаржылық есепті ұсынады.

2017-2018 жылғы баланс элементтері бойынша активтер мен міндеттемелердің құрамы мен олардың таратылуына талдау жасалынды. Осы үшін (қосымшадағы 1,2,5 және 6 кестелерде) кәсіпорындарғы көлденең, (қосымшадағы 3,4,7 және 8 кестелерде) тігінен талдаулар жүргізіліп, аналитикалық кестелер құрылды.

Баланстың нақты құнын көрсететін баланс валютасының 2017 жылдағы жыл соңының мәліметтеріне қарайтын болсақ, «СК Рахат» ЖШС-нің есепті жылы 47 479 мың теңгеге немесе 7,09% -ға кемігендігін көруге болады. Ал «Райымбек Групп» АҚ-ның 2017 жылғы қаржылық кезеңіндегі қаржылық жағдайы туралы ақпаратқа көз жүгіртетін болсақ, 422 423 мың теңгеге, яғни 2,87% кемігені туралы көрсеткіштерін көрсетті. Байқап отырғанымыздай, бұл екі кәсіпорын дамуының теріс нәтижесін сипаттайды. Алайда, тігінен жасалған талдау нәтижесінде активтерді талдай отырып, олардың қалай таратылғанын және есепті жылы неге көбірек көңіл бөлгендігін анық көріп байқауға болады. Жалпы осы кезеңдерде екі кәсіпорыннан да байқауға болатын жағдай баланста

актив бөлігіне көбірек көңіл бөлінген. Айта кетерлік жағдай, екі кәсіпорынның да жыл басына қарағанда жыл соңындағы мәліметтердің кемігендігін осы 2017 жылы болған инфляциямен, яғни теңге құнының біршама төмендеуімен түсіндіруге болады.

2018 жылдағы мәліметтерін қарайтын болсақ, 2017 жылдағы көрсеткіштерден әлдеқайда өзгерістерді байқауға болады. «СК Рахат» ЖШС-н 2018 жылғы мәліметінде 96 466 мың теңге, сәйкесінше 16,84%-ға артқынын көруге болады. 2018 жылғы «Райымбек Групп» АҚ-ның 132 801 мың теңгеге, 927,58%-ға артқандығын көре аламыз. Талдау жүргізіп отырған кәсіпорындарда 2017 жылға қарағанда 2018 жылы баланс бөлімінің жыл басындағы көрсеткіштерде жыл соңының көрсеткіштерінің артқандығын көруімізге болады. Бұл көрсеткіштерге қарай отырып, 2017 жылдағы дағдарыстан кейін кәсіпорындар жағдайының алға қарай жылжығандығын көруге болады. Бұл кәсіпорындардың дамуының оң нәтижесін сипаттайды.

Табыстылық - бұл бизнестің кірістілігінің деңгейін айқындайтын салыстырмалы көрсеткіш. Табыстылық көрсеткіштері тұтастай алғанда кәсіпорынның тиімділігін сипаттайды, әртүрлі қызметтің рентабельділігі (өндірістік, коммерциялық, инвестициялық және т.б.). Олар пайдадан гөрі толық, менеджменттің түпкілікті нәтижелерін сипаттайды, өйткені олардың әсері ақша немесе тұтынылған ресурстарға әсер коэффициентін көрсетеді. Бұл көрсеткіштер кәсіпорынның қызметін бағалау үшін және инвестициялық саясат пен баға белгілеу құралы ретінде пайдаланылады [20].

Өндірістік қызметтің табыстылығы операциялық қызметтен түсетін табыстың (ОҚТТ) немесе операциялық қызметтен түскен таза пайдалар. Есепті кезеңнің таза пайдасын, құнсыздануын қоса алғанда таза оң ақшалай қаражат ағындарының (ЖІӨ) сомасы бойынша есептеледі сату шығындарының сомасына байланысты болады.

Бұл компанияның пайдасына немесе өзін-өзі қаржыландыратын әрбір теңгеден өнімдерді өндіруге, сатуға жұмсалған табыстың қаншалықты екенін көрсетеді және бүкіл компанияда, жеке сегменттерінде, өнім түрлерінде есептелуі мүмкін. Соңғы индикатор кәсіпорын қызметінің бұрынғы нәтижелерін дәл көрсетеді. Өйткені ол тек таза табысты ғана емес, сонымен қатар кәсіпорынның айналымнан босатылған кезде алынған жеке қаражатының барлық сомасын ескереді. Егер компания жедел амортизация әдісін қолданса және керісінше болса, пайда мөлшері аз болуы мүмкін. Дегенмен, жиынтықта осы екі мөлшерде кәсіпорын қайта инвестициялау барысында қолданылуы мүмкін табыстарды көрсетеді.

Ұйымның ақша қаражатының ағындарын талдау мүдделі пайдаланушыларды олардың теңгерімін және тиімділігін бағалау үшін қажетті ақшалай қаражаттардың қозғалысын қалыптастыру үдерісі. Ақпаратпен барынша толық және сенімді қамтамасыз ету болып табылады. Көрсетілген мақсатқа жету келесі міндеттерді қамтиды:

- кіріс көздерін және қаражат жұмсау бағыттарын белгілеу;

- ақша ағындарына тікелей және жанама әсер ететін факторларды жан-жақты зерттеу;
- ұйымның уақытты зерттеу кезеңінде алған нетто қаржылық нәтижесінен таза ақша қаражаттарының қалдықтарын ауытқу себептерін белгілеу;
- ақшалай қаражаттардың түсуінің жеткілікті деңгейін есептеу;
- ақшаның көлемі мен уақытына қарай ағыны мен ағымының теңгерімін анықтау;
- қорларды пайдаланудың тиімділігін бағалау;

Ұйымның ақша қаражаттарының қозғалысын талдау ақша ағымының ұлғаюына немесе азаюына, сондай-ақ ақша қаражатының қозғалысы ұлғаюына немесе азаюына ықпал ететін себептерді түсіндіруге байланысты. Мұны ұзақ уақыт (бірнеше жыл), ал қысқа (тоқсан, жыл) жасауға болады.

Ақшалай қаражаттардың қозғалысын талдау нәтижесінде кәсіпорын негізгі сұрақтарға жауап алуға тиіс: ақша қайдан шығады, әр көздің рөлі қандай және қандай мақсаттар үшін пайдаланылады?

Ұйымның ақша ағындарын терең талдау бухгалтерлік есепке (қаржылық және басқарушылық) алуды және есептік деректерді және есепке алынбайтын ақпараттарды тартуды талап етеді. Ол ақпараттар: нормативтік жоспарлау, қор нарығының жағдайы, контрагенттердің қаржылық тұрақтылығы, экономикалық даму бағыттары және т.б. болып табылады.

Ұйымның ақшалай қаражат ағындарын талдау кезінде талап етілетін әртүрлі ақпараттың жиынтығы әртүрлі өлшемдерге сәйкес жіктелуі мүмкін. Шығу саласына қарай, аталған ақпарат ішкі және сыртқы болып бөлінеді.

Пайда мен зиян туралы есеп ұйымның есептік кезеңдегі және өткен жылдың ұқсас кезеңіндегі табыстары, шығыстары және қаржылық нәтижелері. Экономикалық қызмет туралы фактілерінің уақытша анықталуы негізінде қалыптастырылған, яғни есептеу негізінде.

Ақша қаражаттарының қозғалысы туралы есеп, сондай-ақ баланстық есеп беру кезеңінің басында және аяғында ұйымның ақша қаражатының қалдықтары туралы ақпаратты қамтиды. Бұдан басқа, №4 нысанда ұйым қаражаттың қанша және қандай көздерден алынғандығы, сондай-ақ есепті кезеңде олар қанша және қайда жіберілгені туралы ақпарат бар.

Статистикалық есептілік және есептік деректер ұйымның ақшалай қаражаттар ағындарын ағымдағы және болашақтағы ақша ағындарын қалыптастырудың белгілі бір аспектілерін зерделеп. Жеке көрсеткіштердің мінез-құлқына түсінік беру үшін, мысалы, белгісіздік пен тәуекел дәрежесін сипаттау үшін пайдаланылуы мүмкін. Осындай ақпаратты кездейсоқ үлгілердің, байқаудың, тақырыптық тексерулердің нәтижесі ретінде алуға болады.

Заңнамалық және жоспарлау ақпараттары ұйымның ақша қаражаттарының қозғалысын болжамды талдау кезінде маңызды болып табылады.

Қоршаған орта жағдайларын және олардың ұйымның ақша ағындарына әсерін талдау және болжау үшін сыртқы ақпарат қажет. Оның көздері Қазақстан Республикасы статистика комитетінің нормативтік-құқықтық

құжаттары, анықтамалық жинақтары, сараптамалық-аналитикалық сипаттағы газеттер мен журналдар, мердігерлер мен бәсекелестердің есептері және т.б. болуы мүмкін.

Сыртқы ақпараттың шеңберінде ұйымның ақша қаражаттарының қозғалысын талдау тұрғысынан ақпараттар қарастырылуы мүмкін. Олар:

- 1) Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкімен белгіленген қайта қаржыландыру ставкасының мәні;
- 2) коммерциялық банктердің тарифтері;
- 3) салық ставкалары;
- 4) инфляцияның индексі және оның динамикасы;
- 5) валюта бағамдары және олардың динамикасы;
- 6) өнімдер мен ресурстарға баға индексі;
- 7) контрагенттер мен бәсекелестердің қаржылық жағдайы және басқа да деректер.

Ұйымның ақша ағындарын талдау кезінде пайдаланылатын ақпарат сандық және сапалық болып бөлінгенін атап өткен жөн. Сандық ақпарат өлшенетін болады. Ол есепке алу және есеп беру деректерін, статистикалық және нормативтік-жоспарлау мәліметтерін, заң нормаларын және т.б. қамтиды. Сапалы ақпарат нақты индикаторлармен көрсетілмейді. Бұл менеджменттің стратегиясы мен тактикасы, контрагенттермен қарым-қатынас және т.б. туралы ақпаратты қамтиды.

Теңгерімнің құрылымы мен құрылымының динамикасын талдау кәсіпорынның бүкіл мүлкін және оның жеке түрлерін абсолютті және салыстырмалы түрде ұлғайту немесе азайту мөлшерін белгілеуге мүмкіндік береді. Активтің ұлғаюы (азаюы) кәсіпорынның кеңеюін (қысқартылуын) көрсетеді.

Ақпарат алу әдісіне сәйкес оны алдын-ала аналитикалық есептеулердің нәтижесі болып табылатын белгілі бір көздерден алынған және аналитикалық сипаттамаға бөлуге болады.

Біз жүргізген талдау бойынша (қосымшадағы: 13,14,15,16 - кестелерде), 2017-2018 жылдардағы таза ақшалай қаражат ағынының тиімділігінің артқандығын көрсетеді, бұл шығындардың (оң ақша ағындарының) кемуіне байланысты.

Қаражатты пайдалану тиімділігін бағалау үшін қорлардың айналымы мен кірістілік көрсеткіштерін айқындайды. Қолма-қол ақша айналымы көрсеткіштері ұйымның тұрақты төлем қабілеттілігін қамтамасыз ететін ақшалай қаражаттардың өтімділік көрсеткіштері ретінде қарастырылады.

Ақшалай қаражаттардың табыстылығы баланс пен ақша қаражаттарының қозғалысын қаржылық нәтижеге немесе ақша қаражатының таза ағынымен салыстыру арқылы анықталады, сондықтан біз оларды белгілей аламыз

Ақша ағынын талдау ұйымның төлем қабілеттілігін талдау бөлімі және қаржылық тұрақтылықты жақсартудың негізгі бағыты болып табылады. Ұйымның ақша қаражатының ағындарын талдаудың негізгі мақсаты - мүдделі пайдаланушыларды ақшалай қаражаттардың өндірілу деңгейі, оларды

пайдаланудың тиімділігі туралы. Сондай-ақ қызметтің түрі бойынша және уақыт өте келе оң және теріс ақша ағындарының теңгерімі туралы толық және сенімді ақпаратпен қамтамасыз ету. Зерттеу ақшалай қаражаттардың қозғалысы туралы есептің аралық нәтижелерінің, операциялық қызметтен түскен ақшалай қаражаттардың қозғалысы. Инвестициялық қызметтен түскен ақшалай қаражаттардың қозғалысы мен қаржы қызметінен түскен ақшалай ағымның арасындағы байланысты негізге алынды.

Кестеде келтірілген мәліметтерге сәйкес, 2017-2018 жылғы пайда мен залал туралы есеп пайдалану қарқындылығы және есептік кезеңдегі ақша қаражаттары қозғалысы туралы ақпараттарды қарасақ. 2017-2018 жылдардағы мәліметтерді қарай отырып, 2018 жылмен салыстырғанда 2019 жылы жоғары болады деп болжауға болады. Себебі, 2017 жылға қарағанда қазіргі таңда экономикалық жағдай инфляция деңгейі біршама тұрақталған десек те болады.

Ақша ағынын талдау үшін көлденең және тігінен талау әдістерін қарастырдық. Бұл ақша ағынын талдаудың ажырамас бөлігі болып табылады. Оның көмегімен ақшалай қаражат ағындарын сипаттайтын әртүрлі салыстырмалы көрсеткіштердің деңгейлері мен олардың жоспарланған және негізгі мәндерінен ауытқуы зерттеледі, ұйымның ақшаны пайдалану тиімділігінің мөлшерін анықтауға болады. Ең алдымен, ақша ағындарының талдауы компанияның төлем қабілеттілігін қолдау үшін қажетті ақшалай қаражат көлемін қалыптастыру қабілетінің идеясын береді. Кредиторларға, қызметкерлерге, салық органдарына, бюджеттен тыс қорларға қысқа мерзімді міндеттемелерді уақытылы және толық көлемде өтеу.

Талдау үрдісі баланстың таза ақша ағындарының өсуін қамтамасыз ету үшін сыртқы және ішкі факторларды есепке ала отырады. Кәсіпорында ұйымды ұйымдастырудың ең жақсы нысандарын таңдау арқылы ақша ағынын оңтайландыру жолымен аяқталады. Ең алдымен, оң және теріс ақша ағындарының көлемдері арасындағы теңгерімге қол жеткізу қажет, себебі дефицит және артық ақша қаражаттары операциялардың нәтижелеріне теріс әсер етеді. Кәсіпорынның инвестициялық қызметін жандандыруға байланысты артық ақша ағындарын оңтайландыру жолдары:

- ұзақ мерзімді банктік қарыздарды мерзімінен бұрын өтеу үшін;
- нақты инвестицияларды ұлғайту;
- қаржы инвестицияларының ұлғаюы.

Оңтайландырудың соңғы сатысы кәсіпорынның өзіндік қаржыландыру деңгейін арттыратын және оның сыртқы қаржыландыру көздеріне тәуелділігін төмендетеді. Кәсіпорынның таза ақшалай ағымын барынша арттыру үшін жағдайларды қамтамасыз ету болып табылады. Ақшалай қаражаттардың таза ағынының көлемін ұлғайту мынадай шараларды қолдана алады:

- кәсіпорынның тіркелген шығындарының мөлшерін азайту;
- айнымалы шығындарды азайту;
- тиімді салық саясатын жүргізу;
- жедел амортизация әдісін қолдану.

Пайда мен залал туралы есепте көлденең талдау нәтижесінде «СК Рахат» ЖШС-індегі өнімдер мен қызметтерді сатудан түсетін табыс 2018 жылы 2017 жылға қарағанда артқанын байқауға болады. Абсолютті ауытқу мөлшері 257 983 456,47 теңгені құраса, салыстырмалы ауытқуы 54 пайыздық көрсеткіш болғандығын көрсетеді. Ал шығындарына көшетін болсақ, 2017 жылға қарағанда 2018 жылы шығындар мөлшері азайған, яғни компанияның төлем қабілеттілігі артып, жалпы табыс мөлшерінің көбейгендігін аңғаруға болады. «Райымбек Групп» АҚ-да да 2017 жылға қарағанда 2018 жылы түскен түсімнің мөлшерінің 1 544 461 928 теңгеге және 10,8 пайызға артқанын көруге болады. Бұл кәсіпорынның да шығындары өткен жылға қарағанда есепті жылда шығындары біршама азайған.

Пайда мен залал туралы есептетігінен талдау нәтижесінде «СК Рахат» ЖШС-інде өнімдер қызметтерді сатудан түсетін табысты 100 пайыз деп алып, осы 100 пайыздық үлеске кәретін мөлшерлерін есептеп шығардық. Және де екі жылдағы айрмашылықты да аңғаруға болады. Сол секілді «Райымбек-ГРУП» АҚ-дада тігінен талду жұмыстары жүргізілді. Біз бұл кәсіпорында түскен үсімге байланысты түсімді 100 пайыздық мөлшермен көрсетіп, пайда мен кірістер мен шығыстардың үлесін таптық. Осы талдаудан да анық көре алатын жағдай 2017 жылға қарағанда, 2018 жылы екі кәсіпорындада біршама өзгерістер болып, экономикалық жағынан жағдайының жақсарғандығын анық байқауға болады.

Ақша қаражаттары қозғалысы есептігінде де осы екі әдіс бойынша талдау жұмыстарын жүргіздік. Қаржылық жағдайдың осы есептілігі түрінен де, кәсіпорынның екі жылдағы кәсіпорынның көрсеткіштерінің өзгергендігін байқауға болады. Жалпы ақша қаражаттары қозғалысы есептілігіндегі операциялық қызметтегі ақша ағымдары, инвестициялық қызметтегі ақша ағымдары және қаржылық қызметтігі ақша ағымдарындағы көрсеткіштер бойынша жеке – жеке топтарымен салыстырып. Әр топтардың ішіндегі бөлімшелерді қарастырдық. Осы жерде ерекше атап кетеін болсақ, көлденең талдау нәтижесінен абсолютті ауытқу мен салыстырмалы ауытқуларының нәтижелері арқылы өзгерістерді көріп, байқауға болады. Ал өсу қарқыны арқылы 2017 жылға қарағанда 2018 жылы қанша мөлшерде өсу қарқынын көре аламыз. Тігінен талдау нәтижесінде «СК Рахат» ЖШС-інде операциялық қызметтердің ішіндегі 3 бөлімшесін жеке – жеке 100% деп қарастырып, ақшалай түсімдердің ішіндегі нәтижелерін өзінше жеке қарастырдық. Тауарларды сатудан түскен түсім мөлшері 2017 жылы 87,07% құраса, 2018 жылы 92,51%. Сол секілді «Райымбек Групп» АҚ-да да ақшалай түсімдердің ішінен жеке –жеке көрсеткіштерге талдау жасалды. Мәліметтерге сүйенсек, 2017-2018 жылдардағы көрсеткіштерден әр түрлі ауытқуларды байқауға бола

3 ХҚЕС-на сәйкес “Райымбек Групп ” АҚ-ы мен “СК Рахат” ЖШС-нің қаржылық есептіліктерін талдау

3.1 Ұйымның активтері, пассивтері құрамы мен құрылымы динамикасын талдау

Активтері, пассивтері құрамы мен құрылымы динамикасын талдау үшін пайдаланылатын ең кең таралған әдіс - коэффициенттерді талдау. Қаржылық есептіліктің негізгі көрсеткіштерін салыстыру пайдаланушыға кәсіпорынның қаншалықты жұмыс істейтінін және қаншалықты табысты (пайдалы) екенін бағалауға мүмкіндік береді. Бұл сандар талдаушы маңызды деп есептеледі.

Баланс өтімділігін талдаудың мәні – активтегі өтімділік дәрежесі бойынша топталған қаражаттарды пассивті міндеттемелермен салыстырып қарау болып табылады. Актив пен пассивтің (міндеттемелердің) баптары белгілі бір тәртіппен топтастырылады.

Активтерді талдаудан кейін оларды қалыптастыру көздері қарастырылуы керек. Кәсіпорынның мүлкін алу және құру өзінің жеке және қарыздық капиталы есебінен де жүзеге асырылуы мүмкін екендігін ескеру қажет. Жеке және қарыз капиталының қатынасы компанияның қаржылық тұрақтылығын көрсетеді.

Нарық қатынастары жағдайында кәсіпорынның қызметі және оны дамыту негізінен өзін-өзі қаржыландыру арқылы жүзеге асырылады, яғни меншікті капитал. Тек өз қаражаты жеткіліксіз болған жағдайда қарыздық қаражат (тартылған капитал - міндеттемелер) тартылады. Компания өз қаражатына ие болған сайын, нарықтық қатынастар жағдайында үздіксіз жұмысын қамтамасыз ету оңайырақ болып келеді.

Осы жағдайларда сыртқы қарыздық көздерден қаржы тәуелсіздігі ерекше маңызды. Жеке капиталды нақты мөлшерін ғана емес, сондай-ақ капиталдың жалпы көлеміндегі оның үлесін анықтау маңызды.

Баланстың міндеттемелері бойынша ұсынылған ақпарат меншікті капиталдың құрылымында және қарыздық капиталда қандай өзгерістер болғанын анықтауға мүмкіндік береді. Компанияның айналымына қанша ұзақ мерзімді және қысқа мерзімді қаражат тартылады, яғни міндеттемелер компанияның активтерін қалыптастыру үшін қаражат қайдан пайда болғанын көрсетеді. Компанияның қаржылық жағдайы көбіне оның иелігінде болатын қаражатқа және олар қайда инвестицияланғанына байланысты. Өзін-өзі қаржыландыратын кәсіпорындардың талаптарына сәйкес капиталдың қажеттілігі (міндеттемелердің 1-бөлімшесі). Жарғылық капитал - кәсіпорынның тәуелсіздігі мен тәуелсіздігінің негізі. Алайда, кәсіпорынның қызметін тек өз қаражаты есебінен қаржыландырғаны әрдайым пайдалы емес екендігін ескеру қажет. Егер қаржы ресурстарының бағасы төмен болса және компания несие ресурстарын төлегеннен гөрі, инвестицияланған капиталға кірістіліктің жоғары деңгейін қамтамасыз етсе, қарыз қаражатын тарта отырып, ол меншікті

капиталдың кірістілігін арттыра алады. Сонымен қатар, егер кәсіпорынның қаражаты негізінен қысқа мерзімді міндеттемелер есебінен жасалса, қысқа мерзімді пайдалану капиталы сияқты қысқа мерзімді қаражат қажет болғандықтан, олардың қаржылық жағдайының тұрақсыздығы болады. Олардың уақытылы қайтарылуын бақылауға және қысқа мерзімге басқаларды тартуға бағытталған. Демек, кәсіпорынның қаржылық жағдайы көбіне капитал мен қарыз капиталының қатынасының оңтайлы болуына байланысты. Дұрыс қаржылық стратегияны әзірлеу кәсіпорынның тиімді жұмыс істеуінің негізгі шарттарының бірі болып табылады. Кәсіпорынның мүлкін қалыптастыру көздерін талдау кезінде кәсіпорынның меншікті және қарыз қаражатының абсолютті және салыстырмалы өзгерістерін ескеру қажет.

Сонымен бірге, капитал құрылымындағы өзгерістерді бағалау инвестор мен кәсіпорын тұрғысынан ерекшеленуі мүмкін. Банктер мен басқа инвесторлар үшін, егер клиенттің меншікті капиталының үлесі жоғары болса, ол сенімдірек болады. Бұл қаржы тәуекелін жояды. Кәсіпорындар, әдетте, қарыз қаражатын тартуға мүдделі. Кәсіпорынның экономикалық табыстылығынан төмен пайыздық мөлшерде қарздық қаражат алса, өндірісті кеңейтіп, компанияның меншікті капиталының кірістілігін арттыруға болады. Қаржылық жағдайдың ішкі талдауында капитал мен қарыз капиталының динамикасы мен құрылымын зерттеу, жекелеген құрамдас бөліктердің өзгеру себептерін анықтау, есепті кезеңдегі осы өзгерістерді бағалау қажет.

Активтері, пассивтері құрамы мен құрылымы динамикасын талдауда коэффициенттер, өтімділік дәрежелері жоғары орын алады. Өтімділік дәрежесіне кәсіпорынның активтері мен пассивтері (міндеттемелері) келесідей топтарға бөлінеді.

Активтер ақша қаражаттарының айналы жылдамдығына байланысты:

A1 – ең өтімділігі жоғары активтер, әлемдік тәжірибеде бұларға кәсіпорынның барлық баптары мен құнды қағаздары жатады;

A2 – тез өткізілетін активтер, қысқа мерзімді дебиторлық борыштар басқа да активтерді жатқызады;

A3 – баяу өткізілетін активтер, бұл топқа тауарлы материалдық-қорлар жатады;

A4 – қиын өткізілетін тауарлар, бұл құрамға ұзақ мерзімді активтер жатады.

Баланс пассивтері активтердің төлеу уақытына байланысты топтастырылады:

П1 – неғұрлым тезірек төленуге тиісті міндеттемелер, кредиторлық борыштар, қарыздар, өзге де қысқа мерзімді міндеттелер, жұмыскерлер мен олардың қарыздары, жұмыскерлердің қарыздары мен олардың еңбек төлемдері жатады;

П2 – қысқы мерзімді міндеттемеле, қысқа мерзімді несиелер мен заемдар, жұмыскерлерге арналған қарыздар жатады;

ПЗ – ұзақ мерзімді міндеттемелер, ұзақ мерзімді заемдар мен несиелер жатады;

П4 – тұрақты міндеттемелер, меншікті капитал жатады.

Баланс өтімділігін анықтау үшін актив пен міндеттеме (пассив) бойынша келтірілген топтарды салыстыру керек.

$A1 \geq П1$;

$A2 \geq П2$;

$A3 \geq П3$;

$A4 \leq П4$.

Кәсіпорынның өтімділігі туралы айтатын болсақ, олар қысқа мерзімді міндеттемелерді өтеу үшін теориялық тұрғыдан жеткілікті көлемде. Тіпті келісімшарттармен қарастырылған өтеу мерзімдерін бұзған жағдайда да, айналым капиталының бар екендігін ескереді.

Төлем қабілеттілігі компанияда дереу өтеуді талап ететін кредиторлық берешекті өтеу үшін жеткілікті ақша қаражаттары мен олардың баламалары бар дегенді білдіреді. Осылайша, төлем қабілеттілігінің негізгі белгілері:

- а) ағымдағы шотта жеткілікті қаражаттың болуы;
- б) мерзімі өткен берешектің болмауы.

5-кесте – Көлденең жасалған талдау.

Көрсеткіштер	31.12.2017	31.12.2018	Абсолюттік өзгеріс	Салыстырмалы өзгеріс, %
АКТИВТЕР				
Қысқа мерзімді активтер	10 862 940 884	10 958 994 674	96 053 790 (10 958 994 674 – 10 862 940 884)	0.88 (96 053 790/10 862 940 884)*100 %
Ақша қаражаттары және олардың баламалары	697 497 740	138 957 019	-558 540 721	-80.08
Қысқа мерзімді сауда және өзге де дебиторлық берешек	6 654 109 630	6 067 644 891	-586 464 739	-8.81
Ағымдағы табыс салығы	15 496 452	126 566 636	111 070 184	716.75
Қорлар	3 404 616 911	4 405 100 104	1 045 483 193	30.71
Басқа да қысқа мерзімді активтер	91 220 151	220 726 027	129 505 876	141.97
Ұзақ мерзімді активтер	3 857 922 324	3 358 027 098	-499 895 226	-12.96
Ұзақ мерзімді сауда және өзге де дебиторлық берешек	1 037 823 661	821 680 141	-216 143 520	-20.83
Үлестік қатысу әдісімен есепке алынатын инвестициялар	4 500 000	4 500 000	0	0
Негізгі құралдар	2 652 223 065	2 232 416 203	-419 806 862	-15.83
Материалдық емес активтер	55 978 057	49 401 663	-6 576 394	-11.75
Басқа да ұзақ мерзімді активтер	107 397 541	250 029 091	142 631 550	132.81
Барлығы активтер:	14 720 863 208	14 317 021 772	-403 841 436	-2.74
Міндеттемелер және капитал				
Қысқа мерзімді міндеттемелер	3 454 255 672	4 203 282 061	749 026 389	21.68
Қарыздар	231 667 047	1 145 966 834	914 299 787	394.66
Қысқа мерзімді сауда және өзге де кредиторлық берешек	2 959 305 625	2 919 829 737	-39 475 888	-1.33
Басқа міндетті және ерікті төлемдер	-	33 249 766	33 249 766	

бойынша міндеттеме				
Салықтар бойынша міндеттеме	-	826 441	826 441	
Табыс салығы бойынша ағымдағы салық міндеттемелері	15 103 489	15 798 489	695 000	4.6
Қызметкерлер сыйақысы	88 535 231	65 258 835	-23 276 396	-26.29
Басқа да қысқа мерзімді міндеттемелер	159 644 280	22 351 958	-137 292 322	-86
Ұзақ мерзімді міндеттемелер	14 200 863 220	13 198 971 634	-1 001 891 586	-7.06
Қарыздар	13 930 474 607	13 048 970 905	-881 503 702	-6.33
Ұзақ мерзімді сауда және өзге де кредиторлық берешек	270 388 613	150 000 729	-120 387 884	-44.52
Барлығы міндеттемелер:	17 655 118 892	17 402 253 695	-252 865 197	-1.43
<i>5 – кестенің жалғасы</i>				
Капитал	-2 934 255 684	-3 085 231 923	-150 976 239	5.15
Жарғылық капитал	72 800 000	72 800 000	0	0
Бөлінбеген пайда	- 3 007 055 684	-3 158 031 923	-150 976 239	5.02
Барлығы капитал мен міндеттемелер:	14 720 863 208	14 317 021 772	-403 841 436	-2.74
Ескерту - [1] әдебиет көзі негізінде авторлармен құрастырылған				

Қаржылық тұрақтылық жыл соңында 2017 жылы -3 007 055 684 және 2018 жылы -3 158 031 923 тенгені құрайды. Бұл жердегі абсолютті өзгерісі - -150 976 239-ке тең, ал салыстырмалы өзгерісі - 5,02%-ге тең.

2017 жылы Қысқа мерзімді сауда және өзге де дебиторлық берешек 6 654 109 630, ал 2018 жылы 6 067 644 891 тенгені құрады. Дебиторлық борышты тезірек қайтарту және кәсіпорынның қаржылық – шаруашылық қызметінің тиімділігін жоғарылату арқылы қалыпқа келтіруге болады. Тауарлы-материалдық қорлардың қалыптасы көздерімен қатар қаржылық жағдай үшін барлық айналым капиталдарының, әсіресе тауарлы-материалдық қорларға қатысты азаюымен көрінетін материалды айналым қаражатының айналымдылығы маңызды орын алады.

3.2 Баланс өтімділігін және төлемқабілеттілікті талдау

Қаржылық жағдайды бағалау критерийлері - компанияның өтімділігі мен төлем қабілеттілігі, яғни, қысқа мерзімді міндеттемелер бойынша уақтылы және толық төлемдерді жүзеге асыру мүмкіндігі.

Бухгалтерлік баланстың өтімділігі компанияның активтері бойынша міндеттемелерді өтеу дәрежесінде көрсетіледі, ақша аудару мерзімі міндеттемелердің өтеу мерзіміне сәйкес келеді.

Өтімділік балансы міндеттемелер мен активтер арасындағы теңдікті орнату жолымен қол жеткізіледі.

Активтердің өтімділігі - оны ақшаға айналдыру мүмкіндігі. Активтің өтімділік дәрежесі осы трансформация жүзеге асырылуы мүмкін уақыттың ұзақтығымен анықталады. Мерзімнің қысқаруы, активтердің осы түрінің өтімділігін арттырады.

Баланстық өтімділікті талдаудың техникалық жағы активтің активтерін міндеттемелермен салыстыру болып табылады.

Өтімділік пен төлем қабілеттілігі бір біріне ұқсас емес екені анық. Осылайша, өтімділік коэффициенті қаржылық жағдайды қанағаттанарлық деңгейде сипаттай алады. Алайда шын мәнінде, егер ағымдағы активтердің өтімсіз активтер мен өтелмеген дебиторлық берешектің елеулі үлесі болса, бұл бағалау қате болуы мүмкін.

Өтімділік – кәсіпорынның өзінің ағымдағы активтері есебінен, өзінің қысқа мерзімді міндеттемелерін орындау қабілетін сипаттайды. Кәсіпорын, егер оның ағымдағы активтері, ағымдағы міндеттемелерінен асып кетсе, өтімді болып есептеледі.

Өтімділік коэффициенттерінің алтын үштігінен бастайық. Бұл үш коэффициент кәсіпорынның өтімділігін толық көрсетеді. Олар:

- ағымдағы өтімділік коэффициенті;
- абсолютті өтімділік коэффициенті;
- жылдам өтімділік коэффициенті.

«Райымбек Групп» АҚ – ның өтімділік коэффициенттеріне талдау:

Ағымдағы өтімділік коэффициенті = Ағымдағы активтер / Ағымдағы міндеттемелер, (1)

$$\begin{aligned} 01.01.17ж. &= 9\,913\,988\,610 / 3\,051\,789\,911 = 3,25 \\ 31.12.17ж. &= 10\,862\,940\,884 / 3\,454\,255\,672 = 3,14 \\ 01.01.18ж. &= 10\,860\,390\,707 / 3\,451\,705\,496 = 3,14 \\ 31.12.18ж. &= 10\,958\,994\,674 / 4\,203\,282\,061 = 2,60 \end{aligned}$$

Абсолютті өтімділік коэффициенті = (Ақша қаражаттары + Қысқа мерзімді қаржы салымдары) / Қысқа мерзімді міндеттемелер, (2)

$$\begin{aligned} 01.01.17ж. &= 1\,172\,924\,070 / 3\,051\,789\,911 = 0,38 \\ 31.12.17ж. &= 697\,497\,740 / 3\,454\,255\,672 = 0,20 \\ 01.01.18ж. &= 697\,497\,740 / 3\,451\,705\,496 = 0,20 \\ 31.12.18ж. &= 138\,957\,019 / 4\,203\,282\,061 = 0,03 \end{aligned}$$

Жылдам өтімділік коэффициенті =(Ағымдағы активтер - Қорлар) / Қысқа мерзімді міндеттемелер, (3)

$$\begin{aligned} 01.01.17ж. &= (9\,913\,988\,610 - 3\,541\,547\,175) / 3\,051\,789\,911 = 2,09 \\ 31.12.17ж. &= (10\,862\,940\,884 - 3\,404\,616\,911) / 3\,454\,255\,672 = 2,15 \\ 01.01.18ж. &= (10\,860\,390\,707 - 3\,404\,616\,911) / 3\,451\,705\,496 = 2,16 \\ 31.12.18ж. &= (10\,958\,994\,674 - 4\,405\,100\,104) / 4\,203\,282\,061 = 1,55 \end{aligned}$$

Өтімділік коэффициенттері бойынша «СК Рахат» ЖШС-ң көрсеткіштеріне назар аударсақ:

Ағымдағы өтімділік коэффициенті = Ағымдағы активтер / Ағымдағы міндеттемелер, (1)

$$01.01.2017ж. = 30\,341\,893,90 / 333\,486\,813,34 = 0,09$$

$$31.12.2017ж. = 160\,379\,726,05 / 414\,519\,753,92 = 0,39$$

$$01.01.2018ж. = 160\,476\,988 / 414\,564\,783 = 0,39$$

$$31.12.2018ж. = 154\,705\,646 / 405\,584\,761 = 0,38$$

Абсолютті өтімділік коэффициенті = (Ақша қаражаттары + Қысқа мерзімді қаржы салымдары) / Қысқа мерзімді міндеттемелер, (2)

$$01.01.2017ж. = 197\,160,40 / 333\,486\,813,34 = 0,006$$

$$31.12.2017ж. = 31\,191\,496,02 / 414\,519\,753,92 = 0,07$$

$$01.01.2018ж. = 31\,191\,496 / 414\,564\,783 = 0,07$$

$$31.12.2018ж. = 11\,582\,303 / 405\,584\,761 = 0,03$$

Жылдам өтімділік коэффициенті =(Ағымдағы активтер - Қорлар) / Қысқа мерзімді міндеттемелер, (3)

$$01.01.2017ж. = (30\,341\,893,90 - 2\,846\,264,30) / 333\,486\,813,34 = 0,1$$

$$31.12.2017ж. = (160\,379\,726,05 - 87\,745\,109,08) / 414\,519\,753,92 = 0,6$$

$$01.01.2018ж. = (160\,476\,988 - 89\,248\,212) / 414\,564\,783 = 0,6$$

$$31.12.2018ж. = (154\,705\,646 - 61\,908\,740) / 405\,584\,701 = 0,5$$

Төлем қабілеттілігі көрсеткіштері – бұл кәсіпорынның активтер есебінен өзінің сыртқы қысқа мерзімді және ұзақ мерзімді міндеттемелерін орындау қабілеті.

Осы көрсеткіштер тобына үш коэффициент кіреді:

- автономия коэффициенті;
- капиталдандыру коэффициенті;
- капитал шоғырлану коэффициенті.

«Райымбек Групп» АҚ – ына төлем қабілеттілік көрсеткіштерге коэффициенттік талдау:

Автономия коэффициенті = Меншікті капитал / Активтер, (4)

$$01.01.17ж. = (- 3\,964\,285\,784) / 14\,298\,439\,703 = - 0,28$$

$$31.12.17ж. = (- 2\,934\,255\,684) / 14\,720\,863\,208 = - 0,19$$

$$01.01.18ж. = (- 2\,934\,255\,684) / 14\,718\,313\,032 = - 0,19$$

$$31.12.18ж. = (- 3\,085\,231\,923) / 14\,317\,021\,772 = - 0,21$$

Капиталдандыру коэффициенті = (Ұзақ мерзімді міндеттемелер + Қысқа мерзімді міндеттемелер) / Меншікті капитал, (5)

$$01.01.17ж. = 18\,262\,725\,487 / (-3\,964\,285\,784) = -4,6$$

$$31.12.17ж. = 17\,655\,118\,892 / (-2\,934\,255\,684) = -6,01$$

$$01.01.18ж. = 17\,652\,568\,716 / (-2\,934\,255\,684) = -6,01$$

$$31.12.18ж. = 17\,402\,253\,695 / (-3\,085\,231\,923) = -5,6$$

Капитал шоғырлану коэффициенті = Жарғылық капитал / Активтер, (6)

$$01.01.17ж. = 72\,800\,000 / 14\,298\,439\,703 = 0,01$$

$$31.12.17ж. = 72\,800\,000 / 14\,720\,863\,208 = 0,005$$

$$01.01.18ж. = 72\,800\,000 / 14\,718\,313\,031 = 0,005$$

$$31.12.18ж. = 72\,800\,000 / 14\,317\,021\,772 = 0,005$$

«СК Рахат» ЖШС – ң төлем қабілеттілік дәрежесінің көрсеткіштері:
Автономия коэффициенті = Меншікті капитал / Активтер, (4)

$$01.01.2017ж. = 8\,881\,625,88 / 621\,690\,475,22 = 0,01$$

$$31.12.2017ж. = 42\,697\,185,47 / 669\,169\,939,39 = 0,06$$

$$01.01.2018ж. = 42\,749\,418 / 669\,267\,201 = 0,06$$

$$31.12.2018ж. = 22\,298\,156 / 572\,800\,749 = 0,04$$

Капиталдандыру коэффициенті = (Ұзақ мерзімді міндеттемелер + Қысқа мерзімді міндеттемелер) / Меншікті капитал, (5)

$$01.01.2017ж. = (333\,486\,813,34 + 279\,322\,036) / 8\,881\,625,88 = 69$$

$$31.12.2017ж. = (414\,519\,753,92 + 211\,953\,000) / 42\,697\,185,47 = 14,67$$

$$01.01.2018ж. = (414\,564\,783 + 211\,953\,000) / 42\,749\,418 = 14,66$$

$$31.12.2018ж. = (405\,584\,761 + 144\,917\,832) / 22\,298\,156 = 24,69$$

Капитал шоғырлану коэффициенті = Жарғылық капитал / Активтер, (6)

$$01.01.2017ж. = 15\,000\,000 / 621\,690\,475,22 = 0,024$$

$$31.12.2017ж. = 15\,000\,000 / 669\,169\,939,39 = 0,022$$

$$01.01.2018ж. = 15\,000\,000 / 669\,267\,201 = 0,022$$

$$31.12.2018ж. = 15\,000\,000 / 572\,800\,749 = 0,026$$

Жоғарыда көрсетілген коэффициенттерді есептей отырып, сондай-ақ динамикадағы қаржылық көрсеткіштерді зерделеп, акционерлік қоғамның келесі қортындысын жасауға болады. «Райымбек Групп» АҚ – ы, өтімділік көрсеткіштері ұсынылған нормаларға сәйкес келеді, акционерлік қоғам өзінің қысқа мерзімді міндеттер есебін дербес өтей алады.

Белгілі бір тәуекелдермен байланысты кәсіпорын қызметінің мәнін, сондай-ақ экономиканың тұрақсыз кезеңін ескере отырып, акционерлік қоғам

кредиттік берешекті қалыптастыруға мәжбүр болады. Бұл төлем қабілеттілігінің төмен көрсеткіштеріне әкеп соғады.

Осы жоғарыда аталған коэффициенттік көрсеткіштерді ескерек отырып, өтімділік пен төлемқабілеттілігін, қаржылық көрсеткіштерін зерделей отырып, жауапкершілігі шектеулі серіктестікке мынадай қортындылар жасауа болады. «СК Рахат» ЖШС – і, өтімділік көрсеткіштері мен төлем қабілеттілігі жағынан нормаларға сәйкес келеді, өзінің қысқа мерзімді міндеттемелерін өтей алады.

3.3 Ұйымдардың табыстылығын, қаржылық тұрақтылығын талдау

Табыстылық - бұл кәсіпорынның кірістілігінің салыстырмалы көрсеткіші. Табыстылық индикаторлар жүйесі бар, ол екі топқа бөлінеді:

- кәсіпорын мүлігіне және оның түрлеріне инвестициялардың кірістілігі;
- өнімнің табыстылығының көрсеткіштері.

Бірінші топқа келесі көрсеткіштер кіреді:

- барлық мүліктің (капиталдың немесе активтердің) табыстылығы;
- жеке қаражаттардың табыстылығы;
- өндірістік активтердің табыстылығы;
- қаржы инвестицияларының кірістілігі және т.б.

Алғашқы үш көрсеткіш қарапайым қызметтен түскен пайданың салық салынғанға дейін немесе таза пайданың талданатын кезеңдегі тиісті мүліктің орташа құнына қатынасы ретінде есептеледі. Сонымен бірге өндірістік активтердің құны негізгі құралдардың және материалдық айналымдағы активтердің құнын анықтау арқылы анықталады. Қаржылық инвестициялардың кірістілігі бағалы қағаздардан алынған кәсіпорынның және басқа кәсіпорынның жарғылық қорларындағы кәсіпорынның қатысу үлесінің қаржылық инвестициялардың орташа құнына қатынасы ретінде есептеледі.

Өнімнің кірістілігі өнімді сатудан алынған жалпы пайдаға қатынасы ретінде анықталады.

Экономикалық субъектінің табыстылығын талдау жыл және тоқсан бойынша жұмыста жүргізілуге тиіс. Сонымен бірге оқу кезеңіндегі нақты кірістілік көрсеткіштері алдыңғы кезеңдердегі жоспарлы (есептік) көрсеткіштер мен көрсеткіштермен салыстырылады. Алдыңғы кезеңдерге арналған көрсеткіштер баға индексімен салыстырмалы түрде төмендетіледі. Жоспарланған көрсеткіштерді шаруашылық субъектісі ішкі пайдалану үшін дербес әзірлейді.

Содан кейін факторлар факторлардың кірістілік көрсеткіштеріне әсерін зерттейді және рентабельділік көрсеткіштерінің өсу қорларын анықтайды.

Рентабельділіктің ең маңызды үш коэффициентін қарастыруға көшеміз. Бұл коэффициенттер басқарудың тиімділігін көрсетеді.

- активтердің рентабельділігі (ROA);

- капиталдың рентабельділігі (ROE);

- сату рентабельділігі (ROS).

Активтердің рентабельділігі (ROA) = Таза пайда / Активтер, (7)

01.01.2017ж. = 466 105 062 / 14 298 439 703 = 0,03

31.12.2017ж. = 1 030 030 100 / 14 720 863 208 = 0,07

01.01.2018ж. = 1 030 030 100 / 14 718 313 032 = 0,07

31.12.2018ж. = (- 150 976 239) / 14 317 021 772 = -0,01

Капиталдың рентабельділігі(ROE) = Таза пайда / Меншікті капитал, (8)

01.01.2017ж. = 466 105 062 / (-3 964 285 784) = -0,12

31.12.2017ж. = 1 030 030 100 / (-2 934 255 684) = -0,35

01.01.2018ж. = 1 030 030 100 / (-2 934 255 684) = -0,35

31.12.2018ж. = (-150 976 239) / (-3 085 231 923) = 0,05

Сату рентабельділігі коэффициенті (ROS) = Таза пайда / Түсім, (9)

01.01.2017ж. = 466 105 062 / 13 233 738 910 = 0,03

31.12.2017ж. = 1 030 030 100 / 14 277 444 152 = 0,07

01.01.2018ж. = 1 030 030 100 / 14 277 444 152 = 0,07

31.12.2018ж. = (-150 976 239) / 15 821 906 080 = -0,09

Жоғарыда көрсетілген коэффициенттерді есептей отырып, «Райымбек Групп» АҚ-ы, табыстылық көрсеткіштері бойынша, активтердің рентабельділігі 2018 жылғы есептік кезең соңында. 2017 жылғы есептік кезең соңына қарағанда өскен, капитал және сату рентабельділігі көрсеткіштері қаншалықты тиімді пайдаланылатыны бойынша орнатылған нормаға сай.

Қаржылық тұрақтылық - табыстың шығындардан тұрақты түрде асып кетуін, компанияның қаражатын еркін айналдыруды және оларды тиімді пайдалануды, үздіксіз өндірістік процесті және өнімдерді сатуды сипаттайтын сипаттамалар.

Компанияның қаржылық жағдайын бағалау қаржылық тұрақтылықты талдаусыз толық болмайды. Компанияның балансының өтімділігін талдай отырып, олар міндеттемелердің жай-күйін активтердің жай-күйімен салыстырады, бұл өз қарыздарын өтеуге қаншалықты дайын екендігін бағалауға мүмкіндік береді. Қаржылық тұрақтылықты талдау міндеті активтер мен міндеттемелер құрылымының мөлшерін бағалау болып табылады. Бұл келесі сұрақтарға жауап беру қажет. Қаржылық тұрғыдан компания тәуелсіз, тәуелсіздіктің бұл деңгейін ұлғайтады не азайтады, оның активтері мен міндеттемелерінің жағдайы оның қаржылық-шаруашылық қызметінің мақсаттарына сәйкес келеді. Активтердің және тұтастай мүліктің тәуелсіздігін

сипаттайтын көрсеткіштер, тұтастай алғанда, талданған бизнес ұйымы жеткілікті түрде қаржылық тұрақтылықты анықтауға мүмкіндік береді.

Компанияның қаржы тұрақтылығы оның қаржылық ресурстары, оларды бөлу және пайдалану болып табылады, ол компанияның пайдасын және капиталының өсуіне негізделеді. Тәуекелдерді қолайлы деңгейде төлем қабілеттілігі мен кредит қабілеттілігін сақтай отырып, компанияның дамуын қамтамасыз етеді. Сондықтан қаржылық тұрақтылық барлық өндірістік және шаруашылық қызметте қалыптасады және компанияның жалпы тұрақтылығының негізгі компоненті болып табылады.

Белгілі бір күннің қаржылық жағдайын талдау сұраққа жауап беруге мүмкіндік береді: осы күнге дейінгі кезеңде компания қаржы ресурстарын қаншалықты жақсы басқарғанын. Қаржы ресурстарының жай-күйі нарық талаптарына сай және компанияның даму қажеттіліктерін қанағаттандыру маңызды, қаржы тұрақтылығының жеткіліксіздігі компанияның төлем қабілетсіздігіне, өндірісті дамытуға қаражаттың жетіспеушілігіне әкеліп соғуы мүмкін. Ал шамадан тыс - компанияның артық резервтері мен резервтері бар шығындарын нашарлататын дамуды болдырмауға мүмкіндік береді. Осылайша, қаржылық тұрақтылықтың мәні қаржы ресурстарын тиімді қалыптастыру, бөлу және пайдалану арқылы анықталады, ал төлем қабілеттілігі оның сыртқы көрінісі болып табылады.

Қаржылық тұрақтылықты талдау негізгі баланстық формулаға негізделген, ол активтер мен міндеттемелердің балансы көрсеткіштерінің арасындағы тепе-теңдікті белгілейді.

Материалдық айналымдағы активтердің құнын және меншікті және қарыз алушы көздерінің құндылықтарын компанияның қаржылық жағдайының тұрақтылығын анықтайды. Қаржылық тұрақтылықтың жалпылама көрсеткіші - қорлардың құнын және құндылықтар мен құндылықтардың құнындағы айырмашылық түрінде алынған қорлар мен шығындарды қалыптастыру үшін қаражат көздерінің артықшылығы немесе болмауы.

$$\text{Активтердің рентабельділігі (ROA)} = \text{Таза пайда} / \text{Активтер}, \quad (7)$$

$$01.01.2017\text{ж.} = -47\,470\,992,41 / 621\,690\,475,22 = -0,08$$

$$31.12.2017\text{ж.} = 33\,815\,559,59 / 669\,169\,939,39 = 0,05$$

$$01.01.2018\text{ж.} = 33\,815\,560 / 669\,267\,201 = 0,05$$

$$31.12.2018\text{ж.} = 20\,451\,411 / 572\,800\,749 = 0,04$$

$$\text{Капиталдың рентабельділігі (ROE)} = \text{Таза пайда} / \text{Меншікті капитал}, \quad (8)$$

$$01.01.2017\text{ж.} = -47\,470\,992,41 / 8\,881\,625,88 = -5,34$$

$$31.12.2017\text{ж.} = 33\,815\,559,59 / 42\,697\,185,47 = 0,79$$

$$01.01.2018\text{ж.} = 33\,815\,560 / 42\,749\,418 = 0,79$$

$$31.12.2018\text{ж.} = 20\,451\,411 / 22\,298\,156 = 0,91$$

$$\text{Сату рентабельділігі коэффициенті (ROS)} = \text{Таза пайда} / \text{Түсім}, \quad (9)$$

$$01.01.2017\text{ж.} = -47\,470\,992,41 / 19\,262\,267,46 = -2,46$$

$$31.12.2017\text{ж.} = 33\,815\,559,59 / 476\,458\,553,13 = 0,07$$

$$01.01.2018\text{ж.} = 33\,815\,560 / 476\,458\,553 = 0,07$$

$$31.12.2018\text{ж.} = 20\,451\,411 / 734\,442\,010 = -0,03$$

«СК Рахат» ЖШС – індегі рентабельділік коэффициентіне келетін болсақ, ROA, яғни активтердің рентабельділігі компанияның барлық активтерін пайдаланудан түсетін қайтарымды сипаттайды. Капитал құнының бірлігіне пайда шамасын көрсететін рентабельділік көрсеткіші. Мұнда 2017 жылы = 0,05 болып, 2018 жылы = 0,04 түскен болатын. Көрсеткіштердің түсуі – бұл оның тиімділігі мен нәтижелілігінің нашарлауын білдіреді. Себептердің бірі – 2018 жылдағы таза табыс көрсеткіштері 2017 жылдағы табыс көрсеткіштеріне қарағанда азайғаны болуы мүмкін.

ROE, капиталдың рентабельділігі коэффициенті іске салынған капиталдың қаншалықты тиімді пайдаланылғанын көрсетеді. 2018 жылдағы көрсеткіштер 2017 жылдың көрсеткіштеріне қарағандай шамалы өскен.

ROS коэффициенті - бұл кәсіпорынның таза пайдасының (барлық салықтар мен пайыздарды төлегеннен кейін) сатудың жалпы сомасына, яғни түсімге қатынасы. Ол ұйым қызметінің тиімділігін, оның қаржылық нәтижелерін көрсетеді және сатудан түскен қанша ақша қаражатының пайда екенін көрсетеді. Сол жылдары болған инфляцияға орай, «СК Рахат» ЖШС – індегі көрсеткіштердің төмен болған.

3.4 Қаржылық жағдайды сауықтыру бойынша ұсыныстар

Қаржылық тұрақтылықты талдау бойынша компания тұрақсыз қаржылық жағдайға ие үшінші типке жатады. Осыған байланысты, компания қорлардың санын азайтуға, дайын өнімдердің қозғалысын оңтайландыруға басшылық етуді жүзеге асыруға, нәтижесінде бір мезгілде өз айналым капиталын ұлғайтуға тиіс.

Еңбек ресурстары кәсіпорынның пайдасында маңызды рөл атқарады, өндірістік персоналға ерекше назар аударылуы керек. Қызметкерлердің қозғалысы динамикасын талдау, олардың айналымын қысқарту бойынша шаралар қабылдау. Компанияның табыс сыры неде деп ойлайсыз? – деген сұраққа, толықтай компанияда жұмыс жасайтын адамдар, - деп жауап беруге болады. Басынан неше түрлі жағдайды өткерген аса өміршен, аса ұйымшыл командасы бар, барлығы да беріле жұмыс істейтін, кез келген жағдайға шапшаң

төтеп беретін екпінді, заманауи мамандар компанияның қаржылық тұрақтылығын қамтамасыз етеді.

Бәрін кадрлар шешеді. Шығармашылыққа келер болсақ... Сатуда «ЕТ тәртібі» бар – ерекшелік-тиімділік, яғни, өнімнің ерекшелігін сатқан кезде, оны сатып алушылар үшін тиімді ете білу. Бір клиент үшін біреуі тиімді болса, екіншісіне – басқасы тиімдірек болуы мүмкін. Міне сонда жаңағы ерекшеліктерді топтау кезінде қиыннан қиыстырып, былайша айтқанда, оларды ұсынуда күшею басталады. Бұл жерде белгілі бір үлгімен істеу мүмкін емес, тек шығармашылыққа жүгінуге тура келеді.

Мынандай ұқсастық келтірейік: жазушы болу үшін, ең кемінде жаза білу керек. Жаза білмей, жазушы болу мүмкін емес. Бірақ, сен жазуды үйреніп, жазушы болуың екі талай.

Бұл жерде де нақ сондай. Бастапқы дағды қайткен күнде де қажет. Бастапқы дағды – бұл алдыңғы буындардың жасаған тәжірибесінен алынады. Оларды бір іс бастау үшін қолдануың керек. Адам неден бастарын білмесе, онда қажет нәрсені жасауы керек деп жатады ғой, яғни, базалық білімін қолдануы қажет. Бірақ, тек базалық біліммен табысқа жете алмайсыз. Сатудағы негізгі ерекшелік – қиыннан қиыстыра білу.

Негізгі өндірістің тоқтап қалуына (капитал өнімділігінің төмендеуіне) және резервтердің қалыптасуына байланысты бұл жұмыс маусымдылығына, өндірілген өнімдерге қанағаттанарлықсыз сұранысқа байланысты немесе әртараптандыруға байланысты болуы мүмкін. Мұндай жағдайға әсер етуі мүмкін

Қаржылық тұрақтылықты талдау бойынша компания тұрақсыз қаржылық жағдайға ие үшінші типке жатады. Осыған байланысты, компания қорлардың санын азайтуға, дайын өнімдердің қозғалысын оңтайландыруға басшылық етуді жүзеге асыруға, нәтижесінде бір мезгілде өз айналым капиталын ұлғайтуға тиіс.

Үлестік капиталды ұлғайтудың бірі компанияның қызметкерлері арасында акцияларды шығару және орналастыру болып табылады. Бірақ бұл жағдайда біз оларды шығарумен байланысты шығыстарды және акционерлерге болашақ дивидендтер төлеуді ұмытпауымыз керек.

Ұсынылған іс-әрекеттердің негізінде кәсіпорынның балансын шамамен шамамен 10% -ға, оның ішінде кредиторлық берешекті ұлғайтуға жоспарлауға болады.

ҚОРЫТЫНДЫ

Халықаралық қаржы есептілігінің стандарттарына сәйкес дайындалған қаржылық есептілікті талдау бойынша жасалған жұмыстардың негізінде, ең алдымен, зерттелетін мәселенің тұжырымдамасы, мақсаты, міндеті қаралды. Ол ымыраға келу және жалпы ұсынылған қаржы-экономикалық көрсеткіштерді ашып көрсету үшін жалпы ұсынылған әдістердің жиынтығы болып табылады өнімділік нәтижелері. Осыған сәйкес, ашықтықты, сенімділікті және талдамалықты жеткілікті дәрежеде сипаттайтын жоғары сапалы ақпараттың салыстырмалылығын және қалыптасуын қамтамасыз ету мәселелері қарастырылады. Сонымен қатар, мақсатқа жету үшін талдау әдістері көрсетіледі. Жиынтық қаржы көрсеткіштерінің өсуі жиынтық активтердің, сатудан түсетін кірістер мен пайданың өсу қарқынымен салыстыру арқылы расталады.

Ағымдағы активтерге салынған ақша қаражаттарының кірістілігінің көрсеткіштері сатудан түскен кірістердің өсуі, ағымдағы активтердің баланстық құны, айналым коэффициенті, ағымдағы активтердің салыстырмалы түрде үнемделуі. Өнімділіктің өсуі операциялық табыс, сатудан түскен пайдадағы жиынтық активтер және қаржылық шығындар, сондай-ақ таза пайданың теңгерімі сияқты сату тиімділігінің оң динамикасымен расталады. Кәсіпорындардың тиімділігін бағалау, факторларды әсер ету тиімділігін анықтау және бағалау үшін пайдалылық индикаторларына көп өлшемді модельдеу әдісі қолданылады.

Активтерді қайтаруға факторлардың әсерін есептеу салықтық және қаржылық шығындарға, активтердің жалпы сомасына, сатудан түсетін түсімдерге, жиынтық міндеттемелерге, меншікті капиталға және ағымдағы активтерге, қарыздық капиталға, сатудан түсетін түсімдерге және қаржылық левередж коэффициенттеріне, қаржылық тәуелсіздікке ағымдағы активтер, ағымдағы активтер айналымы. Қаржылық нәтижелердің көрсеткіштері сатудағы, кірістің жалпы пайдасы мен пайдадағы жалпы пайданың, операциялық пайда мен табыстың операциялық пайдасының үлесін, амортизацияға дейін пайда, қаржылық шығындар мен табыс салығын, салық және қаржы шығындарына дейінгі пайда, таза пайда.

Тіркелген және айнымалы шығындардың есебіне сәйкес кірістің шекті мәні, қаржылық тұрақтылық қоры және қаржылық тұрақтылық қорлары кірістердің пайыздық үлесі ретінде есептеледі. Қызмет түрлері бойынша таза ақшалай қаражаттардың қозғалысы көрсеткіштерінің мәндеріне сүйене отырып, оларды басқарудың жеткіліктілігі дәлелденді.

Бухгалтерлік баланстың валютасы мен үлесіндегі баланстың құрылымы және динамикасының көрсеткіштері ұзақ мерзімді және қысқа мерзімді міндеттемелерде, ұзақ мерзімді және ағымдағы активтерде көрінеді. Қаржылық тұрақтылықты нығайту үдерістерінің оң нәтижелерінің дәлелі қаржылық көрсеткіштермен бекітіледі, тәуелсіздік, меншікті капиталдың маневрлігі, қорлардың өз қаражатымен қамтамасыз етілуі.

Ағымдағы және абсолютті өтімділік коэффициенттерінің құны төлем қабілеттілігінің жоғары деңгейін көрсетеді. Айналымның жекелеген индикаторларының теріс динамикасына қарамастан, тұтастай алғанда компанияның қаржы айналымының оң әсерін тигізетін компанияның айналым капиталын басқарудың тиімділігін арттыру фактісін атап өтуге болады.

Кредиторлық берешек пен дебиторлық берешектің айналымдылығын салыстыру дебиторлық берешектің айналымдылығының төмендеуі, кредиторлық берешек мерзімінің ұлғаюымен байланысты, осылайша қаржылық кернеу деңгейін азайтады деген қорытындыға әкеледі. Негізгі құралдардың негізгі өнімділігінің артуы өндірістік қызметтің ауқымын кеңейту жағдайында оларды пайдаланудың тиімділігін көрсетеді.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМ

- 1 ҚР ҚМ «Есептілікті дайындау және ұсынудың тұжырымдамалық әдістемесін бекіту туралы» 29.1.2002.жылғы № 512 бұйрығы
- 2 Қазақстан Республикасы Салық кодексі
- 3 ҚР «Бухгалтерлік есеп және қаржылық есептілік туралы» Заңы (24.02.2007 жылға өзгерістерімен)
- 4 №1 «Қаржылық есептілігі: дайындау мен ұсыну» ХҚЕС
- 5 №8 «Есеп саясаты, есептілі бухгалтерлік бағалаулардағы өзгерістер және қателіктер» ХҚЕС
- 6 №7 «Ақша қозғалысы туралы есептілік» ХҚЕС
- 7 №18 «Кірістер» ХҚЕС
- 8 №37 «Бағалау міндеттемелері, шартты міндеттемелер және шартты активтер» ХҚЕС
- 9 №38 «Материалдық емес активтер есебі» ХҚЕС
- 10 Нұрсейітов Е.О. Ұйымдардағы бухгалтерлік есеп. Оқулық құралы.-«LEM» баспасы, 2012. - 411 б.
- 11 К.Т. Тайгашинова Басқару есебі. Оқулық құралы. – «LEM» баспасы, 2011. - 60-65б.
- 12 С.Б. Баймұханова Қаржылық есеп. Оқулық. «Экономика» баспасы – 87–101б
- 13 Қ.К. Кеулімжаев, Н.А. Құдайбергенов Бухгалтерлік есеп теориясы және негіздері. Оқулық. «Экономика» баспасы – 52-62 б.
- 14 «СК Рахат» жауапкершілігі шектеулі серіктестігінің Жарғысы
- 15 Абрютин М.С., Грачев А.В. Анализ финансово-экономической деятельности предприятия. М.: Дело и сервис, 2007. -256с.
- 16 П. Андреев Обеспечение финансовой устойчивости с.-х. Предприятий // АПК: экономика, управление, №2, 2008. - с. 69
- 17 Бухгалтерский учет: Учебник / П.С. Безруких, В.Б. Ивашкевич, Н.П. Кондраков и др.; Под ред. П.С. Безруких. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Бухгалтерский учет, 2007. -576с.
- 18 И.П. Василевич Учет расходов, включаемых в себестоимость продукции // Бухгалтерский учет, №8, 2007. - с. 59-69
- 19 Донцова Л.В., Никифорова Н.А. Анализ бухгалтерской отчетности. М.: Дело и сервис, 2007. – 197с.
- 20 И.Е. Глушков Бухгалтерский учет на современном предприятии
- 21 Г.В. Савицкая Анализ хозяйственной деятельности предприятий АПК: Учебник / Г.В. Савицкая. – Мн.: Новое знание, 2006. - 318с.
- 22 Чернова Г.В. Практика управления рисками на уровне предприятия, С-Пб, 2007. – 176 с.
- 23 Юцковская И.Д. Оценка и учет незавершенного производства и готовой продукции // Новое в бухгалтерском учете и отчетности, №15, 2007. - С.76-85
- 24 Юцковская И.Д. Учет операционных доходов и расходов // Новое в бухгалтерском учете и отчетности, №8, 2007. - с.72-78

- 25 «Антикризсное управление». Учебник под редакцией проф. Э.М. Короткова Москва, Инфра-М, 2000. – 356 с.
- 26 «Стратегия и тактика антикризисного управления фирмой». Под общей редакцией проф. д.э.н. А.П. Градова и проф. д.э.н. Б.И. Кузина СПб, Специальная литература, 1996. – 278 с.
- 27 <https://works.doklad.ru/view/fYr0XouCb8w/5.html>
- 28 <http://finzz.ru/top-12-osnovnyx-koefficientov-dlya-finansovogo-analiza-predpriyatiya-ot-zhdanova-vasiliya.html>
- 29 <https://www.kazedu.kz/referat/165792/5>
- 23 <http://www.vevivi.ru/best/Analiz-dinamiki-i-struktury.html>
- 31 <http://azag.kz/works.php>
- 32 <http://raimbek.com/>

ҚОСЫМШАЛАР

«СК Рахат» ЖШС-ң қаржылық жағдайы туралы есебіне (бухгалтерлік баланста) көлденең талдау әдістемесі.

Қаржылық жағдай туралы есеп (баланс) 2017 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша.

1-кесте

Көрсеткіштер	Есепті кезеңнің басы, мың/тг	Есепті кезеңнің соңы, мың/тг	Абсолютті ауытқу, мың/тг	Салыстырмалы ауытқу, %	Өсу қарқыны
I. Қысқа мерзімді активтер	160 379 726,05	30 341 893 ,90	-130 037 832,15	-81,08	0,19
Ақшалай қаражаттар және олардың баламалары	31 191 496,02	197 160,40	-30 994 335,62	-99,37	0,006
Қысқа мерзімді дебиторлық берешек	31 831 999,20	-	-31 831 999,20	-100	0
Қорлар	87 745 109,08	2 846 264,30	-84 898 844,78	-96,76	0,032
Ағымдағы салық активтері	6 415 381,24	21 557 095,56	15 141 714,05	236,02	3,36
Басқа да ағымдағы активтер	3 843 740,24	5 741 373,64	1 897 633,40	49,37	1,49
II. Ұзақ мерзімді активтер	508 790 213,34	591 348 581,32	82 588 367,98	16,23	1,16
Негізгі құралдар	508 714 268,34	591 257 696,32	82 543 427,98	16,23	1,16
Материалдық емес активтер	75 945,00	90 885,00	14 940,00	19,67	1,20
Баланс	669 169 939,39	621 690 475,22	-47 479 646,17	-7,09	0,93
Жиынтық міндеттемелер	626 472 753,92	612 808 849,34	-13 663 904,58	-2,18	0,98
III. Қысқа мерзімді міндеттемелер	414 519 753,92	333 846 813,34	-81 032 940,58	-19,55	0,80
Салық міндеттемелері	1 571,10		-1 571,10	-100	0
Қысқа мерзімді кредиторлық берешек	355 139 588,76	293 486 813,34	-61 652 755,42	-17,36	0,83
Басқа да ағымдағы міндеттемелер	59 378 594,06	40 000 000,0,	-19 378 594,06	-32,63	0,67
IV. Ұзақ мерзімді міндеттемелер	211 953 000,00	279 322 036,00	67 369 036,00	31,78	1,32
Ұзақ мерзімді қаржылық міндеттемелер	211 953 000,00	279 322 036,00	67 369 036,00	31,78	1,32
V. Капитал	42 679 185,47	8 881 625,88	-33 815 559,59	-79,20	0,21
Жарғылық капитал	15 000 000,00	15 000 000,0,	0,00	0	1
Бөлінбеген пайда (жабылмаған шығын)	27 697 185,47	-6 118 374,12	-33 815 559,59	-122,09	-0,22
Баланс	669 169 939,29	621 690 475,22	-47 479 646,17	-7,09	0,93

Ескерту. Қаржылық жағдай туралы есеп (баланс) 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша.

2-кесте

Көрсеткіштер	Есепті кезеңнің басы, мың/тг	Есепті кезеңнің соңы, мың/тг	Абсолютті ауытқу, мың/тг	Салыстырмалы ауытқу, %	Өсу қарқыны
I. Қысқа мерзімді активтер	154 705 646	160 476 988	5 771 342	3,73	1,04
Ақшалай қаражаттар және	11 852 303	31 191 496	19 609 193	169,30	2,69

олардың баламалары					
Қысқа мерзімді дебиторлық берешек	67 816 800	29 591 739	-38 225 062	-56,36	0,44
Қорлар	61 908 740	89 248 212	27 339 472	44,16	1,44
Ағымдағы салық активтері	857 348	6 589 486	5 732 138	668,59	7,68
Басқа да ағымдағы активтер	12 540 454	3 863 033	-8 684 399	-69,25	0,31
II. Ұзақ мерзімді активтер	418 095 104	508 790 213	90 695 109	21,69	0,22
Негізгі құралдар	376 180 479	508 714 268	132 530 789	35,23	1,35
Материалдық емес активтер	61 005	75 945	14 490	24,49	1,24
Басқа да ұзақ мерзімді активтер	41 850 620	-	-41 850 620	0	0
Баланс	572 800 749	669 267 201	96 466 452	16,84	1,17
Жиынтық міндеттемелер	550 502 593	626 517 783	76 015 190	13,81	1,14
III. Қысқа мерзімді міндеттемелер	405 584 761	414 564 783	8 980 022	2,21	1,02
Салық міндеттемелері	7 411 044	1 571	-7 409 473	-99,98	0,0002
Басқа міндетті және ерікті төлемдер бойынша міндеттемелер	11 253	-	-11 253	0	0
Қысқа мерзімді кредиторлық берешек	380 172 454	355 184 618	-24 987 836	-6,57	0,93
Басқа да ағымдағы міндеттемелер	17 990 010	59 378 594	41 388 584	230,06	3,30
IV. Ұзақ мерзімді міндеттемелер	144 917 832	211 953 000	67 035 168	46,26	1,46
Ұзақ мерзімді қаржылық міндеттемелер	144 917 832	211 953 000	67 035 168	46,26	1,46
V. Капитал	22 298 156	42 749 418	20 451 262	91,72	1,92
Жарғылық капитал	15 000 000	15 000 000	0	0	1
Бөлінбеген пайда (жабылмаған шығын)	7 298 156	27 749 418	20 451 262	280,23	3,80
Баланс	572 800 749	669 267 201	96 466 452	16,84	1,17

«СК Рахат» ЖШС-ң қаржылық жағдай туралы есепіне (бухгалтерлік балансқа) тігінен талдау әдістемесі.

Ескерту. Қаржылық жағдай туралы есеп (баланс) 2017 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша.

3-кесте

Көрсеткіштер	Есепті кезеңнің басы, мың/тг	Барлығы,%	Есепті кезеңнің соңы, мың/тг	Барлығы,%
I. Қысқа мерзімді активтер	160 379 726,05	23,9	30 341 893,90	4,8
Ақшалай қаражаттар және олардың баламалары	31 191 496,02	4,6	197 160,40	0,03
Қысқа мерзімді дебиторлық берешек	31 831 999,20	4,7	-	-
Қорлар	87 745 109,08	13,1	2 846 264,30	0,4
Ағымдағы салық активтері	6 415 381,24	0,9	21 557 095,56	3,4
Басқа да ағымдағы активтер	3 843 740,24	0,6	5 741 373,64	0,9
II. Ұзақ мерзімді активтер	508 790 213,34	76,03	591 348 581,32	95,1

Негізгі құралдар	508 714 268,34	76,02	591 257 696,32	95
Материалдық емес активтер	75 945,00	0,01	90 885,00	0,01
Баланс	669 169 939,39	100	621 690 475,22	100
Жиынтық міндеттемелер	626 472 753,92	93,6	612 808 849,34	98,5
III. Қысқа мерзімді міндеттемелер	414 519 753,92	61,9	333 846 813,34	53,6
Салық міндеттемелері	1 571,10	0,0002	-	-
Қысқа мерзімді кредиторлық берешек	355 139 588,76	97,9	293 486 813,34	47,2
Басқа да ағымдағы міндеттемелер	59 378 594,06	8,8	40 000 000,0	6,4
IV. Ұзақ мерзімді міндеттемелер	211 953 000,00	31,6	279 322 036,00	44,9
Ұзақ мерзімді қаржылық міндеттемелер	211 953 000,00	31,6	279 322 036,00	44,9
V. Капитал	42 679 185,47	6,3	8 881 625,88	1,4
Жарғылық капитал	15 000 000,00	2,2	15 000 000,0	2,4
Бөлінбеген пайда (жабылмаған шығын)	27 697 185,47	4,1	-6 118 374,12	-0,9
Баланс	669 169 939,29	100	621 690 475,22	100

Ескерту. Қаржылық жағдай туралы есеп (баланс) 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша.

4-кесте

Көрсеткіштер	Есепті кезеңнің басы, мың/тг	Барлығы,%	Есепті кезеңнің соңы, мың/тг	Барлығы, %
I. Қысқа мерзімді активтер	154 705 646	27	160 476 988	23,9
Ақшалай қаражаттар және олардың баламалары	11 852 303	2	31 191 496	4,6
Қысқа мерзімді дебиторлық берешек	67 816 800	11,8	29 591 739	4,4
Қорлар	61 908 740	10,8	89 248 212	13,3
Ағымдағы салық активтері	857 348	0,1	6 589 486	0,9
Басқа да ағымдағы активтер	12 540 454	2,1	3 863 033	0,5
II. Ұзақ мерзімді активтер	418 095 104	72,9	508 790 213	76
Негізгі құралдар	376 180 479	65,6	508 714 268	76
Материалдық емес активтер	61 005	0,01	75 945	0,01
Басқа да ұзақ мерзімді активтер	41 850 620	7,3	-	-
Баланс	572 800 749	100	669 267 201	100
Жиынтық міндеттемелер	550 502 593	96,1	626 517 783	93,6
III. Қысқа мерзімді міндеттемелер	405 584 761	70,8	414 564 783	61,9
Салық міндеттемелері	7 411 044	1,29	1 571	0,0002
Басқа міндетті және ерікті төлемдер бойынша міндеттемелер	11 253	0,001	-	-
Қысқа мерзімді кредиторлық берешек	380 172 454	66,3	355 184 618	53
Басқа да ағымдағы міндеттемелер	17 990 010	3,1	59 378 594	8,8
IV. Ұзақ мерзімді міндеттемелер	144 917 832	25,2	211 953 000	31,6

Ұзақ мерзімді қаржылық міндеттемелер	144 917 832	25,2	211 953 000	31,6
V. Капитал	22 298 156	3,9	42 749 418	6,3
Жарғылық капитал	15 000 000	2,6	15 000 000	2,2
Бөлінбеген пайда (жабылмаған шығын)	7 298 156	1,3	27 749 418	4,1
Баланс	572 800 749	100	669 267 201	100

«Райымбек Групп» қаржылық жағдайы туралы есебіне (бухгалтерлік балансқа) көлденең талдау әдістемесі.

Ескерту. «Райымбек Групп» АҚ-ның 2017 жылғы қаржылық кезеңіндегі қаржылық жағдайы туралы ақпарат.

5-кесте

Көрсеткіштер	01.01.2017	31.12.2017	Абсолютті ауытқу, мың/тг	Салыстырмалы ауытқу, %	Өсу қарқыны
I. Қысқа мерзімді активтер	10 862 940 884	9 913 988 610	-948 952 274	-8,74	0,91
Ақшалай қаражаттар және олардың баламалары	697 497 740	1 172 924 070	475 426 330	68,16	1,68
Қысқа мерзімді сауда және өзге де дебиторлық берешек	6 654 109 630	4 623 945 511	-2 030 164 119	-30,51	0,69
Ағымдағы табыс салығы	15 496 452	15 401 871	-94 581	-0,61	0,99
Қорлар	3 404 616 911	3 541 575 175	136 958 264	4,02	1,04
Басқа да ағымдағы активтер	91 220 151	580 169 982	488 949 831	563,01	6,36
II. Ұзақ мерзімді активтер	3 857 922 324	4 384 451 093	526 528 769	13,65	1,14
Ұзақ мерзімді сауда және өзге де дебиторлық берешек	1 037 823 661	1 151 669 437	113 845 776	10,97	1,11
Инвестициялар, бизнестің қатысу әдісімен есепке алынулар	4 500 000	4 500 000	0	0	1
Негізгі құралдар	2 652 223 065	2 928 345 770	276 122 705	10,41	1,10
Материалдық емес активтер	55 978 057	65 841 756	9 863 699	17,62	1,18
Басқа да ұзақ мерзімді активтер	107 397 541	234 094 130	126 696 589	117,97	2,18
Баланс	14 720 863 208	14 298 439 703	-422 423 505	-2,87	0,97
III. Қысқа мерзімді міндеттемелер	3 454 255 672	3 051 789 911	-402 465 761	-11,65	0,88
Қарыздар	231 667 047	570 909 091	339 242 044	146,44	2,46
Қысқа мерзімді сауда және өзге де кредиторлық берешек	2 959 305 625	2 149 588 251	-809 717 374	-27,36	0,73
Ағымдағы табыс салығы бойынша міндеттемелер	15 103 489	8 967 450	-6 136 039	-40,63	0,59
Қызметкерлерге берілетін сыйақылар	88 535 231	106 038 435	17 503 204	19,77	1,20
Басқа да ағымдағы	159 644 280	216 038 435	56 394 155	35,32	1,35

IV. Ұзақ мерзімді міндеттемелер	211 953 000,00	279 322 036,00	67 369 036	31,78	1,32
Қарыздар	13 930 474 607	14 820 231 468	889 756 861	6,39	1,06
Ұзақ мерзімді сауда және өзге де кредиторлық берешек	270 388 613	390 704 108	120 315 495	44,50	1,44
V. Капитал	-2 934 255 684	-3 964 285 784	-1 030 030 100	35,10	1,35
Жарғылық капитал	72 800 000	72 800 000	0	0	1
Бөлінбеген пайда (жабылмаған шығын)	-3 007 055 684	-4 037 085 784	-1 030 030 100	34,25	1,34
Баланс	14 720 863 208	14 298 439 703	-422 423 505	-2,87	0,97

Ескерту. «Райымбек Групп» АҚ-ның 2018 жылғы қаржылық кезеңіндегі қаржылық жағдайы туралы ақпарат.

б-кесте

Көрсеткіштер	01.01.2018	31.12.2018	Абсолютті ауытқу, мың/тг	Салыстырмалы ауытқу, %	Өсу қарқыны
I. Қысқа мерзімді активтер	10 958 994 674	10 860 390 707	-98 603 967	-0,90	0,99
Ақшалай қаражаттар және олардың баламалары	138 957 019	697 497 740	558 540 721	401,95	0,11
Қысқа мерзімді сауда және өзге де дебиторлық берешек	6 067 644 891	6 651 749 913	575 301 002	9,47	1,09
Ағымдағы табыс салығы	126 566 636	15 496 452	-111 070 184	-87,76	0,12
Қорлар	4 405 100 104	3 404 616 911	-1 000 483 193	-22,71	0,77
Басқа да ағымдағы активтер	220 726 024	91 029 692	-129 696 332	-58,76	0,41
II. Ұзақ мерзімді активтер	3 358 027 098	3 857 922 324	499 895 226	14,89	1,15
Ұзақ мерзімді сауда және өзге де дебиторлық берешек	821 680 141	1 037 823 661	216 143 520	26,31	1,26
Инвестициялар, бизнестің қатысу әдісімен есепке алынулар	4 500 000	4 500 000	0	0	1
Негізгі құралдар	2 232 416 203	2 652 223 065	419 806 862	18,81	1,119
Материалдық емес активтер	49 401 663	55 978 057	6 576 394	13,31	1,13
Басқа да ұзақ мерзімді активтер	250 029 091	107 397 541	-142 631 550	-57,05	0,43
Баланс	14 317 021 772	14 718 313 032	401 291 260	2,80	1,03
III. Қысқа мерзімді міндеттемелер	4 203 282 061	3 451 705 496	-751 576 565	-17,88	0,82
Қарыздар	1 145 966 834	231 667 047	-914 299 787	-79,78	0,20
Қысқа мерзімді сауда және өзге де кредиторлық берешек	2 919 829 737	2 956 755 449	36 925 712	1,26	0,01
Басқа міндетті және ерікті төлемдер бойынша міндеттемелер	33 249 766	-	-33 249 766	-100	0

Ағымдағы табыс салығы бойынша міндеттемелер	826 441	-	-826 441	-100	0
Қызметкерлерге берілетін сыйақылар	65 258 958	88 535 231	23 276 276	36,67	1,36
Басқа да ағымдағы міндеттемелер	22 351 958	159 644 280	137 292 322	614,23	7,14
IV. Ұзақ мерзімді міндеттемелер	13 198 971 634	14 200 863 220	1 001 891 586	7,59	1,08
Қарыздар	13 048 970 905	13 930 474 607	881 503 702	6,59	0,07
Ұзақ мерзімді сауда және өзге де кредиторлық берешек	150 000 729	270 388 613	120 387 884	6,76	1,07
V. Капитал	-3 085 231 923	-2 934 255 684	150 976 239	-4,89	0,95
Жарғылық капитал	72 800 000	72 800 000	0	0	1
Бөлінбеген пайда (жабылмаған шығын)	-3 158 031 923	-3 007 055 684	150 976 239	-4,78	0,95
Баланс	14 317 021 772	14 7118 313 032	132 801 291 260	927,58	10,28

«Райымбек Групп» қаржылық жағдайы туралы есебіне (бухгалтерлік балансқа) тігінен талдау әдістемесі.

Ескерту. «Райымбек Групп» АҚ-ның 2017 жылғы қаржылық кезеңіндегі қаржылық жағдайы туралы ақпарат

7-кесте

Көрсеткіштер	01.01.2017	Барлығы,%	31.12.2017	Барлығы, %
I. Қысқа мерзімді активтер	10 862 940 884	73	9 913 988 610	69,3
Ақшалай қаражаттар және олардың баламалары	697 497 740	4,7	1 172 924 070	8
Қысқа мерзімді сауда және өзге де дебиторлық берешек	6 654 109 630	45	4 623 945 511	32,3
Ағымдағы табыс салығы	15 496 452	0,1	15 401 871	0,1
Қорлар	3 404 616 911	23	3 541 575 175	25
Басқа да ағымдағы активтер	91 220 151	0,6	560 169 982	4
II. Ұзақ мерзімді активтер	3 857 922 324	26	4 384 451 093	30,6
Ұзақ мерзімді сауда және өзге де дебиторлық берешек	1 037 823 661	7,05	1 151 669 437	8,05
Инвестициялар, бизнестің қатысу әдісімен есепке алынулар	4 500 000	0,03	4 500 000	0,03
Негізгі құралдар	2 652 223 065	18	2 928 345 770	20,5
Материалдық емес активтер	55 978 057	0,4	65 841 756	0,4
Басқа да ұзақ мерзімді активтер	107 397 541	0,7	234 094 130	1,6
Баланс	14 720 863 208	100	14 298 439 703	100
III. Қысқа мерзімді міндеттемелер	3 454 255 672	23,4	3 051 789 911	21
Қарыздар	231 667 047	1,6	570 909 091	4
Қысқа мерзімді сауда және өзге де кредиторлық берешек	2 959 305 625	20,1	2 149 588 251	15
Ағымдағы табыс салығы бойынша міндеттемелер	15 103 489	0,1	8 967 450	0,06
Қызметкерлерге берілетін сыйақылар	88 535 231	0,6	106 038 435	0,7

Басқа да ағымдағы міндеттемелер	159 644 280	1	216 038 435	1,5
IV. Ұзақ мерзімді міндеттемелер	14 200 863 220	96	15 210 935 576	106
Қарыздар	13 930 474 607	94,6	14 820 231 468	103,6
Ұзақ мерзімді сауда және өзге де кредиторлық берешек	270 388 613	1,8	390 704 108	2,7
V. Капитал	-2 934 255 684	-20	-3 964 285 784	-27,7
Жарғылық капитал	72 800 000	0,4	72 800 000	0,5
Бөлінбеген пайда (жабылмаған шығын)	-3 007 055 684	-20,4	-4 037 085 784	-28
Баланс	14 720 863 208	100	14 298 439 703	100

Ескерту. 2018 жылғы қаржылық кезеңіндегі қаржылық жағдайы туралы ақпарат

8-кесте

Көрсеткіштер	01.01.2018	Барлығы,%	31.12.2018	Барлығы, %
I. Қысқа мерзімді активтер	10 958 994 674	76,5	10 860 390 707	73,8
Ақшалай қаражаттар және олардың баламалары	138 957 019	0,9	697 497 740	4,7
Қысқа мерзімді сауда және өзге де дебиторлық берешек	6 067 644 891	42	6 651 749 913	45
Ағымдағы табыс салығы	126 566 636	0,9	15 496 452	0,1
Қорлар	4 405 100 104	30,7	3 404 616 911	23
Басқа да ағымдағы активтер	220 726 024	1,5	91 029 692	0,6
II. Ұзақ мерзімді активтер	3 358 027 098	23,4	3 857 922 324	26,2
Ұзақ мерзімді сауда және өзге де дебиторлық берешек	821 680 141	8	1 037 823 661	7,05
Инвестициялар, бизнестің қатысу әдісімен есепке алынулар	4 500 000	0,03	4 500 000	0,003
Негізгі құралдар	2 232 416 203	15,5	2 652 223 065	18
Материалдық емес активтер	49 401 663	0,3	55 978 057	0,03
Басқа да ұзақ мерзімді активтер	250 029 091	1,7	107 397 541	0,7
Баланс	14 317 021 772	100	14 718 313 032	100
III. Қысқа мерзімді міндеттемелер	4 203 282 061	29,3	3 451 705 496	23,4
Қарыздар	1 145 966 834	8	231 667 047	1,6
Қысқа мерзімді сауда және өзге де кредиторлық берешек	2 919 829 737	20,3	2 956 755 449	20
Басқа міндетті және ерікті төлемдер бойынша міндеттемелер	33 249 766	0,23	-	-
Ағымдағы табыс салығы бойынша міндеттемелер	826 441	0,005	-	-
	15 798 489	0,11	15 103 489	0,1
Қызметкерлерге берілетін сыйақылар	65 258 958	0,4	88 535 231	0,6
Басқа да ағымдағы міндеттемелер	22 351 958	0,1	159 644 280	1,08
IV. Ұзақ мерзімді міндеттемелер	13 198 971 634	92,1	14 200 863 220	96,4

Қарыздар	13 048 970 905	91,1	13 930 474 607	94,6
Ұзақ мерзімді сауда және өзге де кредиторлық берешек	150 000 729	1	270 388 613	1,8
V. Капитал	-3 085 231 923	-21,5	-2 934 255 684	-19,9
Жарғылық капитал	72 800 000	0,5	72 800 000	0,4
Бөлінбеген пайда (жабылмаған шығын)	-3 158 031 923	-22	-3 007 055 684	-20
Баланс	14 317 021 772	100	14 7118 313 032	100

«СК Рахат» ЖШС-ң пайда мен залал туралы есебіне көлденең талдау әдістемесі.

Ескерту. Пайда мен залал туралы есебі 2017-2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша

9-кесте

Көрсеткіштер	2017	2018	Абсолютті ауытқу, мың/тг	Салыстырмалы ауытқу, %	Өсу қарқыны
Өнімдер мен қызметтер сатудан түсетін табыс	476 458 553,13	734 442 010	257 983 456,47	54,15	1,54
Сатылған тауарлардың және көрсетілетін қызметтердің құны	395 870 801,87				
Қаржыландырудан түскен түсім		166043,84			
Табыстар жиынтығы		739 040 844			
Жалпы пайда	80 587 751,26				
Басқа да кірістер	83 157 190,59	4 432 790	-78 724 400,47	-94,67	0,05
Әкімшілік шығындар	35 990 809,53				
Амортизациялық шығындар		134898756,37			
Қаржыландыру шығыны	15 198 450,39				
Басқа шығындар	78 740 122,34	44 821 100	-33 919 022,68	-43,08	0,57
Жалғасып отырған қызмет мерзіміне пайда (шығын)	33 815 559,59	759 492 255	725 676 695,06	2145,98	22,46
Салық салынғанға дейінгі пайда (шығын)	33 815 559,59	20 451 411	-54266970,68	-160,48	-0,60
Азшылық үлесін шегергенге дейінгі кезеңдегі таза пайда (залал)	33 815 559,59	20 451 411	-54266970,68	-160,48	-0,60
Кезең ішіндегі пайда (жиынтық шығын)	33 815 559,59				
Жалпы жиынтық табыс	33 815 559,59				

«Райымбек Групп» пайда мен залал туралы есебіне көлденең талдау әдістемесі.

Ескерту. «Райымбек Групп» АҚ-ның 2017-2018 жылғы қаржылық кезеңіндегі пайда мен залал туралы есебінің ақпараты.

10-кесте

Көрсеткіштер	31.12.2017	31.12.2018	Абсолюттік өзгеріс	Салыстырмалы өзгеріс, %	Өсу қарқыны
Түсім	14 277 444 152	15 821 906 080	1 544 461 928	10,8	1,11
Өткізілген тауарлар мен қызметтердің өзіндік құны	11 340 894 874	12 871 300 695	1 530 405 821	13,5	1,13
Жалпы пайда	2 936 549 278	2 950 605 384	14 056 106	0,5	1,004
Өткізу бойынша шығыстар	1 781 888 873	1 694 914 674	-86 974 199	-4,9	0,95
Әкімшілік шығыстар	898 289 765	1 018 200 537	119 910 772	13,3	1,13
Өзге де шығыстар	433 742 636	513 105 551	79 362 915	18,3	1,18
Өзге де кірістер	2 143 906 679	886 371 466	-1 257 535 213	-58,7	0,41
Операциялық пайда(шығын) жиынтығы	1 966 534 684	610 756 089	-1 355 778 595	-68,9	0,31
Қаржыландыру бойынша кірістер	-	2 873 054	2 873 054	-	
Қаржыландыру бойынша шығыстар	809 985 106	749 967 501	-60 017 605	-7,4	0,93
Салық салынғанға дейінгі пайда (шығын)	1 156 549 578	-136 338 358	-1 292 887 936	-111,8	-0,13
Табыс салығы бойынша шығыстар	126 519 478	14 637 881	-111 881 597	-88,4	0,12
Жалғасатын қызметтен салық салғаннан кейінгі пайда (шығын)	1 030 030 100	-150 976 239	-1 181 006 339	-114,7	-0,15
Тоқтатылған қызметтен салық салғаннан кейінгі пайда	1 030 030 100	-150 976 239	-1 181 006 339	-114,7	-0,15
Жалпы жиынтық пайда	1 030 030 100	-150 976 239	-1 181 006 339	-114,7	-0,15

«СК Рахат» ЖШС-ң пайда мен залал туралы есептемесі бойынша тігінен талдау әдістемесі.

Ескерту. Пайда мен залал туралы есебі 2017-2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша.

11-кесте

Көрсеткіштер	31.12.2017ж	Барлығы,%	31.12.2018	Барлығы,%
Өнімдер мен қызметтер сатудан түсетін табыс	476 458 553,13	100	734 442 010	99,38
Сатылған тауарлардың және көрсетілетін қызметтердің құны	395 870 801,87	83,09		
Қаржыландырудан түскен түсім			166043,84	0,022
Басқа да кірістер	83 157 190,59	17,45	4 432 790	0,60
Табыстар жинытығы			739 040 844	100
Жалпы пайда	80 587 751,26	16,61		
Әкімшілік шығындар	35 990 809,53	7,55		
Сыйақы бойынша шығыстар			11 220 467	1,48

<i>11-кесте жалғасы</i>				
Амортизациялық шығындар			134898756,37	17,76
Қаржыландыру шығыны	15 198 450,39	3,19		
Басқа шығындар	78 740 122,34	17,53	44 821 100	5,90
Жалғасып отырған қызмет мерзіміне пайда (шығын)	33 815 559,59	100	759 492 255	100
Салық салынғанға дейінгі пайда (шығын)	33 815 559,59	100	20 451 411	100
Азшылық үлесін шегергенге дейінгі кезеңдегі таза пайда (залал)	33 815 559,59	100	20 451 411	100
Кезең ішіндегі пайда (жиынтық шығын)	33 815 559,59			
Жалпы жиынтық табыс	33 815 559,59	100		

«Райымбек Групп» пайда мен залал туралы есебіне тігінен талдау әдістемесі.

Ескерту. «Райымбек Групп» АҚ-ның 2017-2018 жылғы қаржылық кезеңіндегі пайда мен залал туралы есебінің ақпараты.

12-кесте

Көрсеткіштер	Есепті кезең (2018)	31.12.2018	Өткен кезең (2017)	31.12.2017
Түсім	15 821 906 080	100	14 277 444 152	100
Өткізілген тауарлар мен қызметтердің өзіндік құны	12 871 300 695	81,3	11 340 894 874	79,4
Жалпы пайда	2 950 605 384	18,6	2 936 549 278	20,5
Өткізу бойынша шығыстар	1 694 914 674	10,7	1 781 888 873	12,4
Әкімшілік шығыстар	1 018 200 537	6,4	898 289 765	6,3
Өзге де шығыстар	513 105551	3,2	433 742 636	3,03
Өзге де кірістер	886 371 466	5,6	2 143 906 679	15
Операциялық пайда(шығын) жиынтығы	610 756 089	3,8	1 966 534 684	13,7
Қаржыландыру бойынша кірістер	2 873054	0,02	-	
Қаржыландыру бойынша шығыстар	749 967 501	4,7	809985 106	5,6
Салық салынғанға дейінгі пайда (шығын)	-136 338 358	-0,8	1 156 549 578	8,1
Табыс салығы бойынша шығыстар	14 637 881	0,09	156 519 478	0,8
Жалғасатын қызметтен салық салғаннан кейінгі пайда (шығын)	-150 976 239	100	1 030 030 100	100
Тоқтатылған қызметтен салық салғаннан кейінгі пайда	-150 976 239	100	1 030 030 100	100
Жалпы жиынтық пайда	-150 976 239	100	1 030 030 100	100

«Райымбек Групп» ақша қаражаттары қозғалысы туралы есептілігіне көлденең талдау әдістемесі.

Ескерту. «Райымбек Групп» АҚ-ның 2017-2018 жылдардағы қаржылық кезеңіндегі ақша қаражаттары қозғалысы туралы ақпарат

13-кесте

Көрсеткіштер	2017	2018	Абсолютті ауытқу, мың/тг	Салыстырмалы ауытқу, %	Өсу қарқыны
I. Операциялық қызметтен ақша ағымы					
1. Ақшалай түсімдер, барлығы соның ішінде:	543 089 183,42	793 587 787	250 498 603,69	46,12	1,46
тауарлар сату	472 922 379,73	734 142 067	261 219 687,75	55,24	1,55
Қызметтер көрсету	7 542 649,00	8 355 654	813 005,00	10,78	1,11
басқа табыстар	62 624 154,69	51 090 066	-11 534 089,06	-18,42	0,82
2. Қолма-қолақшаны шығару, барлығы соның ішінде:	410 301 230,01	732 001 792	321 700 562,22	78,41	1,78
тауарлар мен қызметтер үшін жеткізушілерге төлемдер	379 095 696,73	642 648 337	263 552 639,97	69,52	170
Жалақы төлеу	20 035 630,32	25 028 259	4 992 628,48	24,92	1,25
бюджетке басқатөлемдер	9 976 121,60	28 755 825	18 779 703,89	188,25	2,88
басқа төлемдер	1 193 781,36	35 569 371	34 375 589,88	2879,55	29,80
3. Операциялық қызметтен таза ақшалай қаражат	132 787 953,41	61 585 995	-71 201 958,53	-53,62	0,46
II. Инвестициялық қызметтен ақша ағымы					
2. Қолма-қолақшаны шығару, барлығы соның ішінде:	19 075 171,33	3 586 277	-15 488 894,10	-81,20	0,19
негізгі құралдарды сатып алу	19 075 171,33	2 981 641	-16 093 530,39	-84,37	0,16
Басқатөлемдер		604 636			
3. Инвестициялық қызметтен түскен ақшалай қаражат	-19 075 171,33	(3 586 277)	15488894,1	-81,20	0,19

«Райымбек Групп» ақша қаражаттарының қозғалысы есебіне көлденең талдау әдістемесі.

Ескерту. «Райымбек Групп» АҚ-ның 2017-2018 жылғы қаржылық кезеңіндегі ақша қаражатының қозғалысы туралы ақпарат.

Көрсеткіштер	2017	2018	Абсолютті ауытқу, мың/тг	Салыстырмалы ауытқу, %	Өсу қарқыны
I. Операциялық қызметтен ақша ағымы					
1. Ақшалай түсімдер соның ішінде:	19 845 381 666	23 732 296 353	3 886 914 687	20	1
тауарлар мен қызметтерді сату	13 177 130 011	15 621 828 247	2 444 698 236	19	1
басқа да түсімдер	6 668 251 655	8 110 468 107	1 442 216 452	22	1
2. Қолма-қол ақшаны шығару, барлығы соның ішінде:	18 335 170 013	23 140 686 853	4 805 516 840	26	1
Тауарлар мен қызметтер үшін жеткізушілерге төлемдер	11 486 054 342	1 556 028 521	-9 930 025 821	-86	0
Жалақы	865 290 541	993 855 670	128 565 129	15	1
Табыс салығы және бюджетке басқа да төлемдер	726 216 875	1 479 249 000	753 032 125	104	2
Басқа төлемдер	5 257 608 256	5 107 253 284	-150 354 972	-3	1
3. Операциялық қызметтен түскен таза пайда	1 510 211 653	591 609 501	-918 602 152	-61	0
II. Инвестициялық қызметтен ақша ағымы					
1. Ақшалай түсімдер, барлығы соның ішінде:	4 527 510	263 298 154	258 770 644	5 716	58
Негізгі құралдарды сату	4 527 510	2 260 000	-2 267 510	-50	0
Басқа да түсімдер		261 038 154			
2. Қолма-қол ақшаны шығару, барлығы соның ішінде:	352 740 334	331 006 684	-21 733 650	-6	1
Негізгі құралдарды сатып алу	276 247 006	369 006 684	92 759 678	34	1
Материалдық емес активтерді сатып алу		1 500 000			
кредиттеу		-80 000 000			
Басқа төлемдер	76 493 328	41 194 693	-35 298 635	-46	1
3. Инвестициялық қызметтен түскен таза пайда	-348 212 824	-68 403 223	279 809 601	-80	0
III. Қаржылық қызметтен ақша ағымы					
1. Ақшалай түсімдер, барлығы Соның ішінде:	811 028 001	1 838 957 748	1 027 929 747	127	2
несиеалу	701 000 000	1 808 000 000	1 107 000 000	158	3
басқатабыстар	110 028 001	30 957 748	-79 070 253	-72	0
2. Қолма-қол ақшаны шығару, барлығы Соның ішінде	2 432 393 350	2 906 473 125	474 079 775	19	1
Несиені өтеу	2 057 092 162	1 840 418 616	-216 673 546	-11	1
Басқа шығындар	375 301 188	1 066 054 510	690 753 322	184	3

<i>14-кесте жалғасы</i>					
3. Қаржылық қызметтен түскен таза ақша	-1 621 365 349	-1 067 515 377	553 849 972	-34	1
4. Валюта айырбастау бағамының теңгеге есері	-16 059 810	-14 231 621	1 828 189	-11	1
5. Қолма-қолақшаның көбеюі +/- азаюы	-459 366 520	-544 309 100	-84 942 580	18	1
6. Есепті кезеңнің басындағы ақша қаражаттары мен олардың баламалары	1 172 924 070	697 497 740	-475 426 330	-41	1
7. Есепті жылдың аяғында ақша қаражаттары мен олардың баламалары	697 497 740	138 957 019	-558 540 721	-80	0

«Райымбек Групп» жиынтық кіріс туралы есебіне тігінен талдау әдістемесі.

Ескерту. «Райымбек Групп» АҚ-ның 2017-2018 жылғы қаржылық кезеңіндегі ақша қаражаттары қозғалысы туралы ақпарат.

15-кесте

Көрсеткіштер	2017	Барлығы,%	2018	Барлығы,%
I. Операциялық қызметтен ақша ағымы				
1. Ақшалай түсімдер, барлығы соның ішінде:	543 089 183,42	100	793 587 787	100
тауарлар сату	472 922 379,73	87,08	734 142 067	92,51
Қызметтер көрсету	7 542 649,00	1,39	8 355 654	1,05
басқа табыстар	62 624 154,69	11,53	51 090 066	6,44
2. Қолма-қол ақшаны шығару, барлығы соның ішінде:	410 301 230,01	100	732 001 792	100
тауарлар мен қызметтер үшін жеткізушілерге төлемдер	379 095 696,73	92,39	642 648 337	87,79
Жалақы төлеу	20 035 630,32	4,88	25 028 259	3,42
Бюджетке басқа төлемдер	9 976 121,60	2,43	28 755 825	3,93
басқа төлемдер	1 193 781,36	0,29	35 569 371	4,86
3. Операциялық қызметтен таза ақшалай қаражат	132 787 953,41	100	61 585 995	100
II. Инвестициялық қызметтен ақша ағымы				
2. Қолма-қол ақшаны шығару, барлығы соның ішінде:	19 075 171,33	100	3 586 277	100
Негізгі құралдарды сатып алу	19 075 171,33	100	2 981 641	83,14
Басқа төлемдер			604 636	16,86

<i>15-кесте жалғасы</i>				
3.Инвестициялық қызметтен түс кенәқшалай қаражат	-19 075 171,33	100	(3 586 277)	100

«Райымбек Групп» жиынтық кіріс туралы есебіне көлденең талдау әдістемесі.

Ескерту. «Райымбек Групп» АҚ-ның 2017-2018 жылғы қаржылық кезеңіндегі ақша қаражаттары қозғалысы туралы ақпарат.

16-кесте

Көрсеткіштер	2017	Барлығы,%	2018	Барлығы,%
I. Операциялық қызметтен ақша ағымы				
1.Ақшалай түсімдер соның ішінде:	19 845 381 666	100	23 732 296 353	100
тауарлар мен қызметтерді сату	13 177 130 011	66,40	15 621 828 247	65,83
басқа да түсімдер	6 668 251 655	33,60	8 110 468 107	34,17
2.Қолма-қол ақшаны шығару, барлығы соның ішінде:	18 335 170 013	100	23 140 686 853	100
тауарлар мен қызметтер үшін жеткізушілерге төлемдер	11 486 054 342	62,64	1 556 028 521	68,72
жалақы	865 290 541	4,72	993 855 670	4,29
Табыс салығы және бюджетке басқа да төлемдер	726 216 875	3,96	1 479 249 000	6,39
Басқа төлемдер	5 257 608 256	28,67	5 107 253 284	22,07
3. Операциялық қызметтен түскен таза пайда	1 510 211 653	100	591 609 501	100
II. Инвестициялық қызметтен ақша ағымы				
1.Ақшалай түсімдер, барлығы соның ішінде:	4 527 510	100	263 298 154	100
Негізгі құралдарды сату	4 527 510	100	2 260 000	0,86
Басқа да түсімдер		100	261 038 154	99,14
2. Қолма-қол ақшаны шығару, барлығы соның ішінде:	352 740 334	100	331 006 684	100
Негізгі құралдарды сатып алу	276 247 006	78,31	369 006 684	111,48
Материалдық емес активтерді сатып алу			1 500 000	0,45
Кредиттеу			-80 000 000	-24,117
Басқа төлемдер	76 493 328	21,69	41 194 693	12,45
3. Инвестициялық қызметтен түскен таза пайда	-348 212 824	100	-68 403 223	100
III. Қаржылық қызметтен ақша ағымы				
1. Ақшалай түсімдер, барлығы Соның ішінде:	811 028 001	100	1 838 957 748	100
Несие алу	701 000 000	86,43	1 808 000 000	98,32
Басқа табыстар	110 028 001	13,57	30 957 748	1,68
2. Қолма-қол ақшаны шығару, барлығы Соның ішінде	2 432 393 350	100	2 906 473 125	100
Несиені өтеу	2 057 092 162	84,57	1 840 418 616	63,32

<i>16-кесте жалғасы</i>				
Басқа шығындар	375 301 188	13,43	1 066 054 510	36,68
3. Қаржылық қызметтен түскен таза ақша	-1 621 365 349	100	-1 067 515 377	100
4. Валюта айырбастау бағамының тенгеге әсері	-16 059 810	100	-14 231 621	100
5. Қолма-қол ақшаның көбеюі +/-азаюы	-459 366 520	100	-544 309 100	100
6. Есепті кезеңнің басындағы ақша қаражаттары мен олардың баламалары	1 172 924 070	100	697 497 740	100
7. Есепті жылдың аяғында ақша қаражаттары мен олардың баламалары	697 497 740	100	138 957 019	100